

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR

KATONABARÁTKOZÁSOK A KELETI ARCIVONALON

(1917. március—május)

A cári rendszert az orosz munkások és katonák elemi erejű megmozdulása elseperte. Megalakultak a munkás- és katonaszovjetek, amelyek a kezükben levő tényleges hatalmat — az eszer és mensevik vezetők megalkuvó politikáját követve — megosztották a megszüntetett Állami Duma képviselőiből megalakított ideiglenes kormánnyal.

A kormány kénytelen volt számolni a békét, kenyeret, szabadságot és radikális társadalmi változásokat követelő tömegek hangulatával, igyekezett a nyelvükön szólni. A valóságban azonban a megdöntött rendszer imperialista külpolitikáját folytatta, továbbra is ragaszkodott a cári kormány által aláírt titkos szerződésekhez, a hódításokhoz — bár az utóbbit nyilatkozataiban igyekezett tagadni. A háborúnak a teljes győzelemig való folytatására irányuló törekvés a katonai vezetők itt publikált, belső használatra készült írásaiból elég világosan kitűnik.

A hadseregen belül tovább folytatódott az erjedés, megalakultak az egységek és alegységek katonai szovjetjei, melyek létrehozták hadtest, hadsereg és front szinten saját központi szerveiket. E szovjetekben a vezetés kezdetben a tisztek és a parancsnokság elképzeléseit jobban magáévá tevő eszerek és mensevikek kezébe került. A hadsereg demokratizálódott, az egykor jogfosztott és kiszolgáltatott legénység hatalomra tett szert.

Az orosz hadsereg régi vezetői — Alekszejev tábornok és mások — a kispolgári pártok képviselőit túl baloldaliaknak tartották, viszont a háború folytatása érdekében a katona szovjetekben szóhoz és befolyáshoz juttatták az eszereket és mensevikeket. Valamennyien igyekeztek gátat vetni az országban és a hadseregben kibontakozott forradalmi mozgalomnak.

A fronton — a két szembenálló fél katonái számára — különösen fontos volt a kormányok külpolitikájának alakulása. Ennek plasztikusabb bemutatása érdekében közöljük egyrészt a petrográdi eszer és mensevik többségű szovjet, másrészt a bolsevikok felhívását a világ népeihez, valamint az ideiglenes kormány legfontosabb nyilatkozatait, beleértve a hírhedté vált Miljukov-jegyzéket.

Publikációnk alapvetően új anyagát a húsvéti és május elsejei frontbarátkozásokról szóló iratok alkotják.

A frontbarátkozások a keleti arcvonalon az álló háború körülményei között ösztönösen alakultak ki, melynek jelentőségét a bolsevikok már korán felismerték. Lenin ezt a jelenséget fontos lépésnek tartotta az imperialista háborúnak polgárháborúvá való átalakításához vezető úton. A barátkozások erősítették a proletárszolidaritást, csökkentették az imperialista kormányok sovíniszta propagandájának mérgező hatását.

1915 és 1916 folyamán, különösen karácsonykor, húsvétkor és május elsején zajlottak le nagyobb méretű barátkozások az osztrák—magyar és az orosz katonák között. A hadvezetőség mindkét oldalon határozottan fellépett az első vonalban levő legénység ilyen megnyilvánulásaival szemben.

1916-ban, amikor fordulat állott be a háború menetében, s a hadviselő felek kormányai egy imperialista béke létrehozásának az útjait keresték, változott a frontbarátkozásokhoz való viszony. Ez a változás különösen a központi hatalmak esetében volt a legszembetűnőbb. Németország, de különösen Ausztria—Magyarország

tartalékai kimerülöben voltak, s a több arcvonalon folyó harc egyre reménytelenebbé tette a győzelmet. Ezért a forradalomtól rettegő cári udvar és a központi hatalmak titokban érintkezésbe léptek egy különbéke megkötése érdekében. A további fejleményekbe beleszólt a forradalom, amikor a titkos diplomácia csödbe jutott, és az orosz történelmet formáló tömegekkel is tárgyalni kellett. Így jutott el Németország és Ausztria—Magyarország politikai és katonai vezetése oda, hogy a szembenálló csapatok katonáinak többnyire még ösztönösen folyó barátkozását, értesüléscseréjét saját javára, propaganda és katonai felderítés céljaira használja fel.

Az itt publikált dokumentumokból szinte tapinthatóan kiérezni azt a kettősséget, amely az Osztrák—Magyar Monarchia hadvezetőségének az orosz és saját csapatai között folyó propagandáját jellemezte. Az orosz legénység kedvelt jelzavainak egy részét magáévá tette, s a merész szociális demagógiától sem rettent vissza, míg a saját legénységét a barátkozások hatásától igyekeztek távol tartani. A propaganda végzése a politikailag megbízható tisztekből és katonákból külön osztagokat szerveztek. A legénység visszatartása, hermetikus elzárása az orosz forradalmár katonák hatásától, nem járt sikerrel.

A barátkozások alatt a bolsevik, a mensevik, az eszer, kadét és a legkülönbözőbb nacionalista pártok nézetei, továbbá Ausztria—Magyarország egymással ellentétes politikai áramlatai jutottak fórumhoz a háború kellős közepén. A levelek, felhívások zömét vallásra, nemzetiségre való tekintet nélkül a béke és a szociális változás iránti nemegyszer naiv óhaj hatja át. Ezek már jelzik, hogy valamennyi politikai párt közül a demokratikus, annexió és hadisarc nélküli békét, a szocialista társadalmi rend megvalósítását célul kitűző bolsevikok szerzik meg rövid időn belül a dolgozók nagy többségének a támogatását.

Az osztrák—magyar katonák szemében ekkor kezd egyre jobban világossá válni, hogy a véres háborúból, amelybe az imperialista burzsoázia döntötte az emberiséget, a kiutat a szembenálló lövészárkok legénységével kialakított együttműködés, a dolgozó osztagok testvéri szolidaritása és saját országá kizsákmányoló osztagjai uralmának a megdöntése jelenti.

Ausztria—Magyarországon 1917 tavaszán a forradalmi erjedés még távolról sem ért el olyan méreteket, mint Oroszországban. Ezért az orosz katonák, akik jelentősen nagyobb szabadságot élveztek, mint a központi hatalmak seregeinek legénysége, a barátkozásokon többször léptek fel kezdeményezőként.

Az a tény, hogy a központi hatalmak a barátkozásokat Oroszországnak a szövetségeseitől való elszakítására használták fel, gátolta az orosz és az osztrák—magyar hadseregben a forradalmi mozgalom fejlődését.

A Miljukov-jegyzék, amely a szövetségesek iránti hűség jegyében született, oly felháborodást szült, hogy a külügyminiszternek mennie kellett, és az orosz kormányt újjáalakították. Ekkor határozta el az osztrák—magyar hadsereg-főparancsnokság, hogy május 19-én a 7. hadsereg arcvonalszakaszán 61, az 1. hadseregén pedig 35 parlamentert küld a szemben álló alakulatok szovjetjeihez és magasabb parancsnokságaikhoz azzal a javaslattal, hogy kezdjenek béketárgyalásokat.¹

A lövészárkokban a legénység és a beosztott tisztek örömmel fogadták a javaslatot, viszont csak a 9. hadsereg parancsnoksága fogadott egy parlamentert, aki nek azonban kijelentették, hogy a békekötés nem a katonák, hanem a kormány feladata.

*

Az orosz—osztrák—magyar arcvonalon lefolyt katonabarátkozásokról már több tanulmány és forrásközlés is megjelent,² ezért számos, már ismert dokumentum közlésétől eltekinttünk.

¹ Max Ronge: Kriegs- und Industriespionage. Zwölf Jahre Kundschaftsdienst. Zürich—Leipzig—Wien, 1930. 272—273. o.

² Magyar internacionalisták a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban. Budapest, Kosuth Kiadó, 1957.; A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai. Budapest, Szikra, 1956. 5. köt.; Józsa Antal: Az osztrák—magyar hadvezetőség frontpropagandája és az internacionalista hádfoglyok szerepe az októberi forradalom idején lezajlott katonabarátkozásokban. Hadtörténelmi Közlemények, 1966. 2. sz. 326—351. o.

Ezúttal ama feltáró munka eredményeit kívánjuk részben közkinccsé tenni, amely a Hadtörténelmi Intézet Levéltárában és a bécsi Kriegsarchivban folyt a szovjet—magyar forradalmi kapcsolatok történetére vonatkozóan. A feltárt dokumentumok részben az oroszországi magyar internacionalisták történetéről szóló kétkötetes szovjet—magyar forrásgyűjteményben, részben — tejedelmi és tematikai megfontolásból — a Hadtörténelmi Közlemények hasábjain jelennek meg.

Közleményünkben a bolsevik párt iránymutató dokumentuma mellett közöljük az eszer és mensevik többségű szovjetek, továbbá a burzsoá-földesúri ideiglenes kormány határozatait és felhívásait, valamint az osztrák—magyar és német parancsnokságoknak a frontpropagandára és a katonabarátkozásokra vonatkozó utasításait.

Különösen érdekes az a levelezés, amely az orosz katonatömegeket képviselő szervezetek és az osztrák—magyar parancsnokságok között folyt. Meggyőző erővel bizonyítják az orosz katonatömegek növekvő forradalmasodását az orosz vezérkar okmányai, s az osztrák—magyar felderítőszervek itt közölt jelentései.

Az Oroszországban keletkezett iratokon az új időszámítás mellett zárójelben feltüntettük a régi időszámítás dátumait is. A magyar nyelvű iratokat — a nyelvtani helytelenségek kijávitásával és az írásjelek módosításával — szószerint, a német és orosz nyelvűeket pedig magyar fordításban közöljük. Az okmányok túlnyomó részét teljes terjedelmükben publikáljuk, ahol kihagyunk a szövegből, vagy csak részleteket közlünk, ott erre jegyzetben utalunk. Minden parancsból elhagytuk a parancsot kiállító szerv alá rendelt alakulatok felsorolását. Ahol csak lehetséges, megadjuk a kibocsátó szerv és a címzett alakulat iktatószámát. Ezt az iratok visszakeresésének megkönnyítése tette indokolttá. Az első világháborús iratanyag egykori rendezői ugyanis lehetőleg a magasabbegységek anyagának rekonstruálására törekedtek. Ebből következik az, hogy valamely irat esetleg nem az általunk helyesen megadott jelzet alatt, hanem a kibocsátó szervnél található meg. A dokumentumokat az első kivételével kronológikus sorrendben közöljük.

Józsa Antal

1

1917. május 4. (április 21)

AZ OSZD(b)MP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK FELHÍVÁSA
A HADVISELŐ ORSZÁGOK KATONÁIHOZ

Katona-testvérek!

Valamennyiünket elgyötört a szörnyű háború, amely milliónyi életet oltott ki, az emberek millióit tette nyomorékká, hallatlan nyomorúságot, pusztulást és éhséget hozott magával.

És egyre nagyobb azoknak a száma, akik felteszik maguknak a kérdést: miért kezdték, és miért viselik ezt a háborút?

Napról napra világosabbá válik előttünk, munkások és parasztok előtt, akik a háború főterhét viseljük, hogy ezt a háborút a világ kapitalistái kezdték és viselik a kapitalisták érdekeiért, a világalalomért, piacokért a gyárosok, nagytőkések és bankárok számára, s gyenge népek kifosztásáért. Osztozkodnak a gyarmatokon, területeket hódítanak a Balkánon és Törökországban és ezért kell az európai népeknek tönkremenniök, ezért kell nekünk elpusztulnunk és látnunk családunk romlását, éhezését, pusztulását.

A tőkésosztály jól megszedi magát minden országban, a megrendelésekből és a hadiszállításokból, az anektált országokban szerzett koncessziókból, az árdrágításból óriási, hallatlan, botrányosan magas profitot zsebel be. A tőkésosztály minden népre hosszú évtizedekre sarcot vetett ki a sokmilliárdos hadikölcsönök magas kamatai formájában. Mi pedig, munkások és parasztok, pusztuljunk el, menjünk tönkre, éhezünk, s viseljük mindezt türelmesen és erősítsük elnyomóinkat, a tőkéseket azzal, hogy a különböző országok munkásai egymást irtják, gyűlölettel vannak eltelve egymás iránt.

Hát valóban engedelmesen fogjuk viselni jármunkat, valóban túrni fogjuk a tőkésosztályok közt folyó háborút? Hát valóban el fogjuk húzni ezt a háborút azzal, hogy saját nemzeti kormányaink, saját nemzeti burzsoáziánk, saját nemzeti kapitalistáink mellé állunk, s ezzel megbontjuk valamennyi ország, az egész világ munkásainak nemzetközi egységét?

Nem, katona-testvérek, ideje, hogy felnyíljon a szemünk, ideje, hogy magunk ve-
gyük kezünkbe sorsunk intézését. Minden országban növekszik, terjed és erősödik a nép felháborodása a tőkésosztály ellen, amely a népet belesodorta ebbe a háborúba. Nemcsak Németországban, de Angliában is, amely a háború előtt különösen szabad országnak számított, a munkásosztály igazi barátainak és képviselőinek száza, meg száza sínylődnek börtönben azért, mert becsületesen és őszin-

~~Adt~~ On 11/6/19 melléklet.
M. N. R. 16. HONVÉD GY. DDR. PARSAL
Tábori posta 1917. 11/6

Русские!

На этомъ мѣстѣ найдете Вы въ будущемъ извѣстiя, янѣма
и газеты, которыя Вамъ правду сообщать будутъ.

Присылайте къ намъ членовъ Вашихъ Солдатскихъ Комитетовъ,
не болѣе 6-ти человекъ, для переговоровъ. У нихъ должны быть съ
собой доказательства и вѣрнiй флагъ; мы ихъ тогда хорошо
примемъ и послѣ переговоровъ обратно къ Вамъ отпустимъ.

23.000. — 5 x
17.000. — 4 x
10.000. — 1 x
опр. 10 x

Korabeli kézírásos röplap, amelyet a senki földjén elhelyezett postaládába dobtak

tén szót emeltek a háború ellen és a kapitalisták ellen. Az oroszországi forradalom csak az első forradalom első lépése, utána következnie kell és következni is fog a többi.

Oroszországban az új kormány — amely megdöntötte II. Miklóst, aki ugyanolyan koronás rabló, mint II. Vilmos —, a kapitalisták kormánya. Ez a kormány ugyanolyan imperialista rablőháborút visel, mint Németország, Anglia és más országok tőkéséi. Megerősítette azokat a titkos rablőszerződéseket, amelyeket II. Miklós Anglia, Franciaország stb. tőkésével kötött, nem hozza nyilvánosságra ezeket a szerződéseket, mint ahogy a német kormány sem hozza nyilvánosságra az Ausztriával, Bulgáriával stb. kötött, ugyanilyen rabló titkos szerződéseit.

Az orosz ideiglenes kormány április 20-án közzétett egy jegyzéket, amelyben mégegyszer megerősíti a cár által kötött régi rablőszerződéseket és kijelenti, hogy hajlandó folytatni a háborút a teljes győzelemig, s ezzel még azoknál is felháborodást idézett elő, akik eddig bíztak benne és támogatták.

Amde az orosz forradalom, a kapitalisták kormányán kívül, a munkások és parasztok óriási többségét képviselő, önhatalmú forradalmi szervezeteket is létrehozott, nevezetesen, a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeit Petrográdban és Oroszország legtöbb városában. Eddig még a katonák többsége és a munkások egyrésze Oroszországban — ugyanúgy mint nagyon sok munkás és katona Németországban — öntudatlansága folytán bízik a tőkésék kormányában, az annexiók nélküli békéről, a védelmi háborúról és ehhez hasonlókról mondott üres és hazúg beszédeiben.

De a munkások és a szegényparaszatok, a tőkésektől eltérően, nincsenek érdekelve sem az annexiókban, sem a tőkésék profitjának megóvásában. Ezért minden egyes nap, a kapitalisták kormányának minden lépése Oroszországban is, Németországban is egyre inkább le fogja leplezni a kapitalisták csalását, le fogja leplezni azt, hogy mindaddig amíg a tőkésék uralmon lesznek, nem lehetséges valóban demokratikus, nemeszszakos béke, vagyis olyan béke, amelynek alapja a tényleges lemondás minden annexióról, kivétel nélkül minden gyarmat, kivétel nélkül minden elnyomott, erőszakkal bekebelezett vagy nemteljesjogú nép felszabadítása — addig a háború, minden valószínűség szerint, egyre jobban kiéleződik és elhúzódik.

Csakis abban az esetben, ha az államhatalom, például a két, jelenleg ellenséges államban, Oroszországban és Németországban, teljes egészében és kizárólag a Munkás- és Katonaküldöttek forradalmi Szovjetjeinek a kezébe megy át, amelyek képesek nemcsak szavakban, hanem valójában is eltépni a tőke összeköttetéseinek és érdekeinek hálóját, a két hadviselő ország munkásai csakis ebben az esetben fognak eltelni egymás iránt bizalommal és tudnak majd gyorsan végetvetni a háborúnak valóban demokratikus, valóban minden népet és nemzetiséget felszabadító béke alapján.

Katona-testvérek!

Tegyünk meg mindent, ami rajtunk áll, annak érdekében, hogy meggyorsítsuk ennek bekövetkezését, hogy elérjük ezt a célt. Nem fogunk visszariadni az áldozatoktól — a munkásforradalom érdekében hozott áldozatok nem lesznek olyan súlyosak, mint a háborús áldozatok. A forradalom minden győzelmes lépése az emberek százezreit és millióit menti meg a haláltól, a romlástól és az éhségtől.

Béke a kunyhóknak, háború a palotáknak! Béke az egész világ munkásainak! Éljen a világ forradalmi munkásainak testvéri egysége! Éljen a szocializmus!

**AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA
MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGA,
AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA
MUNKÁSPÁRT PETROGRÁDI BIZOTTSÁGA,
A „PRAVDA” SZERKESZTŐSÉGE**

1917. március. 24. (11)

**A LEGFELSŐBB PARANCSNOK TISZTÉVEL IDEIGLENESEN MEGBÍZOTT
ALEKSZEJEV TÁBORNOK UTASÍTÁSA A FRONT-
ÉS HADSEREGPARANCSNOKOKNAK A HARCOLÓ HADSEREGBEN FOLYÓ
FORRADALMI PROPAGANDA ELLENI RENDSZABÁLYOK
FOGANATOSÍTÁSÁRÓL³**

A Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsának rendelkezései, parancsai és felhívásai folyamként árasztják el a hátszínigot és kétségtelenül eljutnak az arcvonalig is különösen a rádiótávíron és különleges agitátorokon keresztül, akiket a legradikálisabb elemekből toboroztak.

A felhívások özöne, a propaganda elterjedése ellen harcolni, mint a tapasztalat mutatja, igen nehéz. Az ideiglenes kormányoknak a fent nevezett küldöttek tanácsában nincs megfelelő súlyú befolyása. A kormány intézkedései csak a tanács beleegyezésével jelenhetnek meg, amely azonban a kormányt csak morális tényezőként veszi figyelembe. Minden kompromisszumokra van alapozva. A kormány segítségére számítani a propaganda elleni harcban nem lehet. A kormány erőtlen, a felhívások kiadásával mindent megtett, amit lehetett. A hadseregben levő rendellenesség megszüntetésére sajnos nekünk is a kompromisszumok útjára kell lépni. A munkásküldöttek tanácsa bizonyos mértékig olyan mérsékelt elemekből áll, akik megértik a helyzetet, elismerik a háborúnak a győzelemig való folytatását, a hadsereg megőrzését, a fegyelem, a rend és a parancsnokoknak való engedelmesség szükségességét. Mérsékelt, ésszerű elemeknek kell folytatniuk a harcot a szélsőséges elemekkel. A hátszínig városaiban gyorsan szerveződnek a munkásküldöttek helyi tanácsai. Képzetlen, szélsőséges meggyőződésű emberekből, akik a hadsereg züllesztésében elsődleges szerepet fognak játszani. Feltételezem, hogy célszerű lenne minden hadseregben vagy arcvonalon különleges bizottságokat létrehozni a Zemgor⁴ és más szervezetek megbízható munkatársaiból, meghívni az Állami Duma tagjait, megegyezést kötni a kormánnyal arra vonatkozóan, hogy vezényeljenek ki mérsékelt, egészséges gondolkodású, a Duma vagy a kormány által javasolt képviselőket a munkásküldöttek tanácsából. E bizottságnak végig kell járnia a csapatokat, tagjainak mindig készenlétben kell állniuk arra, hogy beszélgetésre vezénylik őket azokhoz az egységekhez, amelyeknél ingadozás mutatkozik.

Feltétlenül meg kell szervezni a tisztii állományt, fel kell készíteni őket a legénység kérdéseire, lehetővé kell tenni a katonáknak a tisztii gyűléseken való részvételt, hogy személyesen meggyőződhesseken arról, hogy ami ott történik, a javukat szolgálja, elősegíti a tisztii állomány közeledését hozzájuk, életük, gondjaik jobb megértését.

Ha valahol a parancsnokság engedélye nélkül katonabizottságok létesültek volna, úgy tagjaik közé tiszteket kell beszervezni, hogy azáltal érvényt szerezzünk a 2. pontban foglaltaknak.⁵ A tisztek vegyék kezükbe az események irányítását, hogy ne kelljen állandóan önhatalmú jelenségekkel találkozni. Az átélt esemé-

³ A cárizmus bukása után a legfelsőbb parancsnok a Romanov-ház tagja, Nyikoláj Nyikolájevics maradt. A tömeges tiltakozások hatására ezt a tisztet március 24 (11)-én ideiglenesen Alekszejev tábornok vette át.

⁴ Teljes nevén a Zemsztvók (kormányzósági és járási önkormányzati szervek) és Városok Szövetsége, mely 1915-ben alakult meg azzal a céllal, hogy az orosz burzsoázia és földbirtokosok politikai céljainak megfelelően a háború intenzívebb továbbfolytatása érdekében mozgósítsa az ország személyi és anyagi tartalékait.

⁵ Alekszejev a Petrográdi Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjének 1917. március 14 (1)-én elfogadott 1. sz. parancsának 2. pontjára utal, amely így hangzik: „Valamennyi katonai egységnek, ahol még nem választották meg a munkásküldöttek szovjetjébe küldendő képviselőket, száradonként egy képviselőt kell választani, aki írásos igazolvánnyal ellátva köteles megjelenni március hó 2-án reggel 10 órakor az Állami Duma épületében.” (Oroszország a kapitalizmus és az imperializmus korában. [Válogatott dokumentumok.] Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. II. kötet. Budapest, Tankönyvkiadó, 1958. 678. o.)

nyek rendkívülisége és azok gyors fejlődése arra kényszerítenek bennünket, hogy kilépjünk a megszokott rendszabályok keretéből és kivételes rendszabályokhoz folyamodjunk a célok elérése érdekében. Kérem sürgős választ ezkre a kérdésekre és azokat a kiegészítéseket, változtatásokat, amelyeket szükségesnek tart a rend és a fegyelem biztosítására ebben a nehéz időben.

Alekszejev

Революционное движение в России после свержения самодержавия. Документы и материалы. Под ред. Л. С. Гапоненко и др. М. 1957. стр. 627—628.

3

1917. március. 27. (14)

A PETROGRÁDI MUNKÁS- ÉS KATONAKÜLDÖTTEK TANÁCSÁNAK FELHÍVÁSA A VILÁG NÉPEIHEZ⁶

A világ népeihez!

Világ proletárjai és dolgozói! Elvtársak!

Mi, orosz munkások és katonák, akik a Petrográdi Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsában egyesültünk, forró üdvözetünket küldjük és hírt adunk a nagy eseményről. Az orosz demokrácia megdöntötte a cárok évszázados uralmát és egyenrangú tagként lép soraitokba, hogy harcoljon mindnyájunk felszabadulásáért. Győzelmünk a világszabadság és demokrácia hatalmas győzelme. A nemzetközi reakció fő támasza és Európa zsandára nincs többé. Sírját nehéz gránitként fedi be a föld. Éljen a szabadság! Éljen a proletáriátus nemzetközi szolidaritása és a végső győzelemért folytatott harca!

Ügyünk még nincs befejezve: még nem tűntek el a régi rend árnyai és az orosz forradalom ellen még sok ellenség gyűjtögeti erejét. Mégis hatalmasak a mi eredményeink, Oroszország népei kinyilvánítják majd akarataikat az Alkotmányozó Nemzetgyűlésben, amelyet a közeljövőben általános, egyenlő, közvetlen és titkos szavazás útján fognak megválasztani. Már most meggyőződéssel állíthatjuk, hogy Oroszországban győzni fog a demokratikus köztársaság. Az orosz népnek teljes politikai szabadsága van. Most maga dönthet az ország bel- és külpolitikájáról. Amikor az iszonyatos háború által tönkretett és elnyomorodott népekhez fordulunk, kijelenthetjük: eljött az ideje annak, hogy döntő csatát kezdjünk a kormányok hatalmi törekvései ellen, s hogy a népek maguk döntsenek a háború és béke kérdésében.

Az orosz demokrácia forradalmi erejének tudatában kijelenti, hogy minden esz-közzel harcolni fog a saját elnyomó osztályainak hódító politikája ellen és felhívja Európa népeit az együttes, határozott fellépésre a béke érdekében.

Testvéreinkhez, az osztrák—német koalíció proletárjaihoz és elsősorban a német proletáriátushoz fordulunk. A háború első napjaitól kezdve arról igyekeztek meggyőzni benneteket, hogy amikor fegyvert fogtak Oroszország ellen, akkor az európai kultúrát védelmezték az ázsiai despotizmus ellen.

Közületek sokan ezzel igazolva látták azt, hogy támogatták a háborút. Ma már nincs meg ez a mentség: a demokratikus Oroszország nem fenyegeti a szabadságot és a civilizációt.

Állhatatosan fogjuk védeni szabadságunkat a reakciós erők — akár kívülről, akár belülről jövő — támadása ellen. Az orosz forradalom nem hátrál meg a hódítók fegyverei előtt és nem hagyja magát szétzúzni a külső katonai erőktől. Fel-

⁶ A felhívás szövegét az itt közölt végleges formába Szuhanov és Sztjeklov öntötte. A petrográdi szovjet végrehajtó bizottságának március 24 (11)-i ülésén hagyták jóvá, s a lapok 27 (14)-én hozták nyilvánosságra. Lenin az 1. oroszországi szovjetkongresszuson a háborúról szóló beszédében élesen bírálta a kiáltvány ellentmondásos kettősségét. A kiáltvány szerzői, az eszerek és mensevikek, felhívták a világ népeit a kormányaik hódító törekvéseivel szembeni harcra, ugyanakkor maguk az orosz kapitalisták és földbirtokosok kormánynak nyújtottak támogatást az imperialista háború továbbfolytatásához. (Lenin Művei 25. kötet. Budapest, Szikra, 1952. 16—31. o.)

hívással fordulunk hozzátok: rázzátok le magatokról az elnyomó rendszer igáját, ahogy az orosz nép lerázta magáról a cári önkényuralmat. Ne legyetek a hódítás és az erőszak eszközei a királyok, földesurak, bankárok kezében és akkor együttes erővel végetvethetünk ennek a borzalmas háborúnak, amely az emberiség szégyene és megzavarja az orosz szabadság születésének nagy napjait.

Világ dolgozói! Kezünket nyújtjuk nektek testvéreink holttestein, az ártatlanok vér és könnypatakjain, a városok, falvak, a kultúra értékeinek füstölgő romjain keresztül és felhívunk benneteket a nemzetközi egység helyreállítására és megszilárdítására. Ebben van eljövendő győzelmeinknek és az emberiség teljes felzabadosulásának záloga.

Világ proletárjai egyesüljetek!

Революционное движение в России после свержения самодержавия, Документы и материалы. Под ред. А. С. Гапоненко и др. М. 1957. стр. 252—253.

4

1917. március 31.

A 20. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLY PARANCSNOKSÁGÁNAK UTASÍTÁSA
A 20. HONVÉD TÁBORI TŰZÉRDANDÁR SZÁMÁRA: AZ OROSZ HŰSVÉT
ALKALMÁBÓL MEG KELL KÖNNYÍTENI AZ OROSZ KATONASÁG
SZÖKÉSÉT, A FRONTBARÁTKOZÁST AZONBAN MEG KELL AKADÁLYOZNI

A Keleti Front főparancsnokának I-a. 2254. számú (utasítása).

Lehetséges, hogy a forradalom következményei az orosz hadseregben is fokozatosan érezhetővé válnak, és a fegyelem meglazulása a szökések magas számát fogja eredményezni. Különösen lehetséges ez a hűsvéti ünnepek alkalmával (orosz hűsvét április 15-én). Az oroszok átszökését saját csapataink biztonságának és fegyelmének teljes biztosítása mellett a lehetőségekhez képest meg kell könnyíteni és támogatni kell.

A barátkozás minden formáját (kölcsonös látogatásokat az árkokban vagy az árkok között) feltétlenül meg kell tiltani.

Lukachich vezérőrnagy

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 20. honvéd táborig tüzérdandár. Op. 401/2 1581. fólíó, 3412/a csomó.
Eredeti tisztázat.
Fordítás németből.

5

1917. április 9. (március 27)

AZ IDEIGLENES KORMÁNY NYILATKOZATA A HÁBORÚS HELYZETRŐL
ÉS AZ ABBÓL FAKADÓ FELADATOKRÓL.⁷

Polgártársak!

Az ideiglenes kormány megtárgyalta az orosz állam katonai helyzetét és az ország előtti felelősségének teljes tudatában elhatározta, hogy egyenesen és nyíltan megmondja a népnek a teljes igazságot.

A most megdöntött rendszer az ország védelmének ügyét nehéz, szétzilált helyzetben hagyta. Áruló semmittevése és ügyetlen intézkedései eredményeképpen a

⁷ Az ideiglenes kormány a tömegnyomás hatására formálisan átvette a demokratikus béke gondolatát, ugyanakkor a szövetségesekkel kötött titkos szerződések alapján a háború továbbfolytatása mellett szállt síkra. A nyilatkozat ellentmondásos hangneme zavart keltett az antant hatalmak kormányköreiből, s ezt követően került sor a Miljukov-jegyzékre. (Lásd az 553—554. sz. oldalon.)

pénzügyi helyzetben, az élelmiszerellátásban és szállításban, a hadsereg ellátásában teljes zűrzavart idézett elő. Ez a rendszer teljesen aláásta gazdasági helyzetünket.

Az ideiglenes kormány a nép odaadó és lelkes támogatásával minden erejével igyekszik kiküszöbölni a régi társadalom káros maradványait. Az idő azonban sürges. A haza fiainak vére a háború hosszú két és fél éve alatt mértéktelenül ömlött. Az ország még mindig az erős ellenség csapásai alatt nyög, országunk nagy területeit tartják megszállva és még most is, az orosz szabadság születésének napjaiban, új, döntő csapással fenyegetnek bennünket.

A nép szabadságát védelmező harcosok legelső, létfontosságú és halaszthatatlan feladata; bármi áron megvédeni a mi közös tulajdonunkat és megtisztítani az országot a betört ellenségtől.

Szövetségeseinkkel szoros egyetértésben nyilvánítjuk ki népünk akaratát a világháború befejezésével kapcsolatos kérdésekben. Ennek megfelelően az ideiglenes kormány jogának és kötelességének tartja bejelenteni, hogy a szabad Oroszország nem törekszik más népek feletti uralom megszerzésére, azok megfosztására nemzeti javaiktól, nem célja idegen területek erőszakos megszerzése, hanem a tartós béke megteremtése a népek önrendelkezésének alapján. Az orosz nép nem más népek kárára akarja megszilárdítani nemzetközi befolyását, nem célja az elnyomás és a megalázás. Az igazságosság magasztos elveitől vezérelve széttörtük a lengyel népre nehezedő láncokat. De az orosz nép nem túri, hogy a nagy harcból megaláztatott és életerejében megtörve kerüljön ki. Ezeket az elveket fekteti le az ideiglenes kormány külpolitikájának alapjául. Az ideiglenes kormány tántoríthatatlanul követi a népakaratot és védelmezi hazánk jogait, a szövetségeseinkkel szemben vállalt kötelezettségeink teljes megtartása mellett.

A szabad Oroszország ideiglenes kormányának nem áll jogában eltitkolni a nép előtt az igazságot: az állam veszélyben van. Minden erőnket meg kell feszíteni az ország megmentése érdekében. Ne levertség és csüggedés legyen az ország válasza a kimondott igazságra, hanem egy általános lendület az egységes népakarat megteremtésére. Ez új erőt ad a harchoz és megment bennünket.

A nehéz megpróbáltatás órájában az egész országnak össze kell fognia, hogy meg tudja védeni a kiharcolt szabadságot és fáradhatatlanul munkálkodhasson a szabad Oroszország javára. Az ideiglenes kormány, amely ünnepélyes esküvel fogadta, hogy szolgálja a népet, szilárdan meg van győződve arról, hogy az egyének és az egész ország általános és egyöntetű támogatásával képes lesz mindvégig teljesíteni az ország iránti köteletségét.

Lvov herceg
miniszterelnök

Революционное движение в России после свержения самодержавия. Документы и материалы. Под ред. Л. С. Гапоненко и др. М. 1957. стр. 444—445.

6

1917. április. 9-nél nem korábban

AZ OSZTRÁK—MAGYAR CSAPATOK RÖPLAPJA AZ OROSZ KATONÁKHOZ,
VÁLASZUL AZ IDEIGLENES KORMÁNY ÁPRILIS 9-i (március 27.)
NYILATKOZATÁRA

Oroszok!

Az ideiglenes kormányotok nyilatkozatára az osztrák—magyar kormány a következőket tette közzé: „Az osztrák—magyar kormánynak tudomására jutott az ideiglenes kormánynak az a nyilatkozata, hogy Oroszország nem akar uralkodni idegen népek felett, elvenni tőlük nemzeti örökségüket, vagy erőszakkal elfoglalni idegen földeket, ellenkezőleg, törekszik a népek szabad akaratán és önrendelkezésén alapuló tartós béke megkötésére. Mindezekből világos, hogy az ideiglenes kormány célja megegyezik Ausztria—Magyarország céljával, amelyet ez év március 18-án a külügyminiszter bejelentett. Más szóval, az osztrák—magyar és az orosz

ideiglenes kormánynak kölcsönös az a törekvése, hogy mindkét fél számára előnyös békét kössenek. A szövetségesek meggyőződése, hogy jogaik és alapvető követeléseik megegyeznek más népek jogaival és követeléseivel. Az orosz kormány nyilatkozata után ez a törekvés növekszik. Mindebből az egész világ és különösen Oroszország népei világosan láthatják, hogy Oroszországnak nincs tovább szüksége a háború folytatására népei szabadságának megvédéséhez. Mivel céljai teljesen megegyeznek szövetségesei céljával, az orosz kormánynak nem lesz nehéz megtalálni a szabad megegyezéshez vezető utat. Annál is inkább, mivel az osztrák—magyar uralkodó szövetségeseivel együtt teljes egyetértésben és barátságban akar élni a szabad orosz néppel, amelynek belső és külső életfeltételei biztosítva vannak.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 16 honvéd gyalogdandár.
Op. 413/1917. 2199. cs.
Röplap.
Fordítás oroszról.

7

1917. április. 12.

A CS. ÉS KIR. 11. HADTEST UTASÍTÁST AD
A 7. HADSEREG-PARANCSNOKSÁG ÉS A HADSEREG-FŐPARANCSNOKSÁG
PARANCSAI ALAPJÁN ARRA, HOGY AZ OROSZ HÚSVÉT IDEJÉN MILYEN
LEGYEN A CSAPATOK MAGATARTÁSA AZ OSZTRÁK—MAGYAR HADSEREG
ÁLLÁSAIBA ÉRKEZŐ OROSZ KATONÁKKAL SZEMBEN

Sürgős.

Na. 356.

Az orosz húsvét alkalmából számolni kell azzal, hogy számos ellenséges követítő jön a vonalainkba.

Az orosz hadsereg sajtósági viszonyai indokoltá teszik, hogy ezekre az ellenséges követőkre ne lőjünk. Minden esetben vissza kell őket engedni a lövészárkaikba. Az északi arcvonalon bevált az a szokás, hogy az ellenséges követők pálinkát és dohányt kaptak.

Meglepetések elkerülése céljából nem szabad az ily küldöttségeknek a 6 főt meghaladniuk. Legénységünkkel tilos kapcsolatot teremteniük. Az ellenséges követőket az arcvonal előtt saját tisztjeink egyikének kell eligazítania, vagy kívánságuk esetén a zászlóalj, vagy ezredparancsnokságra kell őket vezetni. Ügyelni kell arra, hogy útközben ne legyen módja az ellenségnek a kémkedésre. Részünkről semmi körülmények között nem szabad követeket küldeni az ellenséghez. Éjszaka nem szabad ellenséges követőket közel engedni. Ha néhánynak mégis sikerül állásainkat elérnie, akkor ezek sorsáról az ezredparancsnok dönt a célirányosságuk megfelelően. Mellőzni kell a felszólítást az átállásra. Tilos egész csoportok közeledésének az engedélyezése, tűznyitástól azonban óvakodni kell.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 51. honvéd gyaloghadosztály. Op. 103/65 sz. 11. melléklet. 35. főlő, 3412/a csomó.
Eredeti tisztázat.
Fordítás németből.

1917. április 13.

A 8. BAJOR TARTALÉKHADOSZTÁLY PARANCSA A 16. HONVÉD
GYALOGDANDÁRNAK AZ OROSZOK ÁLTAL TERJESZTETT RÖPLAPOK
ÖSSZEGYŪJTÉSÉRE ÉS BESZOLGÁLTATÁSÁRA

N.O. 4549/384. sz.

A Litzmann hadseregcsoport hírszerző tisztje 3106-os számmal a következőket adja tudtul:

„Egy április 7-i orosz újsághír szerint Kijevben a tisztek, katonák és küldöttek beleegyezésével 500 000 röplapot nyomtatnak ki német nyelven a német és osztrák—magyar fronton történő terjesztésre a következő címmel: Felhívás a világ népeihez.

Az ellenséges röplapok beszolgáltatása ösztönzésére és a továbbterjesztés megakadályozása érdekében a hadseregcsoport körletében megtalált röplap első példányáért 3 koronát, vagy 2 márkát, minden további példányért pedig 20 fillért, vagy 15 pfenninget lehet kifizetni.

Elsősorban azokra a rölapokra vonatkozik ez, amelyek valamilyen sokszorosító eljárással készültek. Kézzel írott, olyan rölapok beszolgáltatásáért, amelyek felforgató tevékenységre, illetőleg a szövetséges államok és azok hadseregeinek fennálló rendje ellen izgatnak, esetenként lehet pénzt igényelni.

A legénységet ismételten és behatóan ki kell oktatni ezeknek az orosz rölapoknak a céljairól és szándékairól.”

Jehlin

A hitelességért: Bischoff őrnagy,
hírszerző tisztt.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 16. honvéd gyalogdandár Op. 413/17. sz. 2199 csomó.
Eredeti tisztázat.
Fordítás németből.

1917. ÁPRILIS 15.

OROSZ KATONÁK HŪSVÉTI ŪDVÖZLŐ LEVELE AZ OSZTRÁK—MAGYAR
HADSEREG KATONÁIHOZ, AMELYBEN FELSZÓLÍTJÁK AZ UTÓBBIKAT,
HOGY HOZZÁJUK HASONLÓAN ŐK IS TÖREKEDJENEK A MINÉL ELŐBBI
BÉKE MEGKÖTÉSÉRE

KRISZTUS FELTÁMADT!!!

Ūdvözöljük Önöket az ünnep alkalmából!!!

Mi most szabad polgárok vagyunk s van reményünk, hogy nem leszünk Anglia rabjai. Önöknek is azt kívánjuk, hogy rövidesen szabad polgárok legyenek! Mi mindezt nagyon szépen tudjuk és sajnáljuk önöket, hogy II. Miklós sok keserűséget szerzett, de reméljük, hogy új hajnal hasad fölöttünk és mi kölcsönösen ismét olyan barátok leszünk, mint voltunk 1914 előtt. Önök azt mondják, hogy Anglia azért folytatja a háborút, mert le akar minket igázni; de mi a szabad orosz polgár becsületszavával biztosítjuk Önöket arról, hogy ez nem fog megtörténni, ha mindjárt a végtelenségig is kellene harcolnunk. Ha már egyszer kiragadtuk a szabadságot II. Miklós kezéből, úgy mi azt nem engedjük át nemcsak Angliának, de senkinek sem. Legyenek nyugodtak, Anglia nem fogja megvesztegetni a mi generálisainkat, még pedig azért nem, mert az összes generálisok, úgyszintén a legmagasabb *előljárók is a mi kezünkben vannak. Mi igyekszünk rövidesen véget* vetni ennek a véres harcnak; de miért is harcoljunk? Egy darabka akármilyen

földért, ezer fiatal életet oltanak ki. Tanácsoljuk önöknek is: mielőbb végezni s szabadokká lenni, úgy mint mi.

Igyekezzenek, bármibe kerüljön is, *mielőbb békét kötni*. Mi minden erőnkkel rajta vagyunk. Én azt gondolom, hogy már mindenki ráunt ere a vérengző harcra. Reméljük, hogy „Szentháromság ünnepe” táján mi mindnyájan találkozunk, de már *nem fegyverrel kezünkben*.

Várjuk a mielőbbi békét!

Választ várunk!

Még arra is kérjük Önöket, és azt tanácsoljuk, *hogy ne löjének és ne ontsanak hiába vért; mi sem fogunk löni, de várni fogjuk a közeli békét!*⁸

Olvashatatlan aláírás

HIL. Az első világháború iratai. 3412/a csomó.
Magyar nyelvű.
Korabeli fordítás.

10

1917. április 15.

AZ 5. HONVÉD HUSZÁREZRED JELENTÉSE
A 24. HONVÉD DANDÁRPARANCSNOKSÁGÁNAK
AZ OROSZOK BARÁTKOZÁSI SZÁNDÉKÁRÓL

Délelőtt 9 órakor bekötött szemmel 7 orosz vezetett az ezredtörzshöz, akikkel Wertheimstein főhadnagy — a hadosztálytól — beszélt és 10 órakor visszavezetett.

10 óra 30 perckor 4 orosz tiszt jött a vonalunk elé, de mert igazolványuk nem volt, csak Wetheimstein főhadnagy beszélt velük az állás előtt. Az oroszok tömegesen akartak barátkozni, átjönni, de a parancs értelmében, mivel engedélyük nem volt, visszaküldettek.

Jelenleg az oroszok állásaikban vannak...

5. h. h[uszar] e. parság.

HIL. Az I. világháború iratai M. kir. 24. honvéd lovasdandár. Op. 1715/3 sz. 296. fólió. 2170. csomó.
Magyar nyelvű távirat.

11

1917. április 15.

A 9. GRÁNÁTOS DANDÁR KÖZLI A 24. HONVÉD LOVASDANDÁRRAL
AZ ALÁJA RENDELT ALAKULATOK JELENTÉSÉT
AZ OROSZOK BARÁTKOZÁSÁRÓL

Op. 1010/1 c.

Helyzet 3 óra 30 perckor.

A Fruntea-csoport jelenti: az arcvonal előtt tökéletes a nyugalom. Az orosz árkokból énekszó hallatszik. Azt is lehetett látni, hogy hogyan olvasták az oroszok a fedezékeken ülve a nekik átadott újságokat.

A 42. gyalogzászlóalj jelenti: a helyzet változatlan. Az ellenség ismételt megkísérelte a közeledést, mi azonban nem viszonzottuk. Legénységünknek nem szabad többé elhagynia az állásokat. Lövés nem esik. A szomszédos szakaszoknál, különösen tőlünk balra, élénk barátkozási jelenetek láthatók.

⁸ A levél keltezés nélküli. A „Krisztus feltámadt” kezdet arra enged következtetni, hogy 1917 húsvétján keletkezett. A levélhez kép is tartozott „Vérszopók” aláírással. Megállapíthatatlan, hogy melyik csapatnak küldték.

A 6. gyalogzászlóalj jelenti: a helyzet változatlan. Az oroszok szabadon járnak az állásaik előtt. Egy élelmiszersomagot hoztak tábori őrségünk tisztjeinek. Néhányan állásainkhoz közeledtek, és beszélgetést folytattak legénységünkkel. Egy orosz, aki az állásainkba jött, azt mondta, hogy a politikai események felől teljesen tájékozottak. Sem támadó szándékaik nincsenek, sem kedvük nincs a támadáshoz.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 24. honvéd lovasdandár. OP. 1715/3 sz. 265. fólió. 2170. csomó.

Távirat.

Fordítás németből.

12

1917. április 16.

OSZTRÁK—MAGYAR EREDETŰ, KÉZZEL ÍROTT, OROSZNYELVŰ RÖPLAP, AMELY ARRÓL TUDÓSÍT⁹, HOGY LENIN OROSZORSZÁGBA ÉRKEZETT

Az ideiglenes kormány helyzete Pétervárott ma már tarthatatlannak ítéltető. Az Állami Duma kiegyenlítési törekvései feltehetően csődöt mondtak. A baloldali vezetési — Lenin és Sztjepanov — a következő tartalmú felhívást adták ki:

„Döntsetek meg az ideiglenes kormányt¹⁰, mert az meg akarja semmisíteni a forradalom orosz vérről szerzett gyümölcsseit. Angol és francia kapitalista összeesküvők lefizették Miljukovot és Gucskovot, hűveikkel együtt, hogy ennek a rablóháborúnak a folytatásával biztosítsák maguknak az újabb orosz munkás- és paraszt milliókat, mint áldozatokat ahhoz, hogy Gucskov megkaphassa Isztambul, a franciák Szíriát, az angol kapitalisták pedig Mezopotámiát”.

„Az angol kapitalizmus a háború folytatását akarja, ez pedig az áldozatok számának megnövekedését jelenti. Íme ezért támogatja Anglia Gucskovot és Miljukovot, akiknek sikerült a kezükbe kaparintaniuk a felszabadult nép irányítását”.

„Anglia azért támadta meg Németországot, mert ez utóbbi ipara az angol ipar fölé kerekedett, ami a háború folyamán teljesen be is bizonyosodott. Ugyanezen okból kifolyólag a gyáva irigység, mintegy félelmet kelteve, megnövelte Németország ellenségeinek számát”.

Még a legtartózkodóbb szocialisták is követelik a kormány megdöntését.

A napokban 31 orosz szocialista Svájcban Németországon keresztül Stockholmba utazott, onnan pedig tovább Pétervárra. Közöttük van Lenin, a szocialisták kimagasló képviselője.

Lenin az oroszországi győzelmes és befejezett átalakulás után, lépéseket tett a Svájcban élő orosz szocialistáknak Franciaországon és Anglián való keresztülutazásának ügyében. Bár az angol kormány 4 nap lefolyása alatt megengedte a Franciaországban és Angliában élő szocialistáknak a szabad kiutazást, hetek múltak el, és Lenin s követői mégsem kapták meg a kiutazási engedélyt.

Végeredményben helyt kapott az a gondolat, hogy Lenin visszatérését Oroszországba Anglia, sőt lehetséges, hogy maga Pétervár is szándékosan késlelteti, vagy az is lehetséges, hogy ez a visszatérés egyáltalán nem kívánatos. Az, hogy Lenin Németországon keresztül elindul, senkinek sem jutott eszébe.

Stockholmban Lenin nyilatkozott, hogy a határozott békepropaganda élére fog állni. Erről Svájc, Francia- és Németország baloldali szocialistáit már alaposan tájékoztatta és velük szoros kapcsolatban áll. Csupán Angliából nem érkezett mindeideig semmiféle hír ezzel kapcsolatban.

⁹ A röplapot az orosz csapatoknak a 16. honvéd gyalogdandár frontszakaszán adták át. A dandár ekkor a 8. bajor tartalékhadosztály hadműveleti alárendeltségébe tartozott.

¹⁰ Lenin áprilisban lehetségesnek tartotta a forradalom békés fejlődését. Nem követelte az ideiglenes kormány azonnali megdöntését. A bolsevik pártban volt azonban ekkor egy viszonylag nem túlzottan jelentős irányzat, amely valóban követelte az ideiglenes kormány azonnali eltávolítását.

Péterváron Lenin széleskörű agitációt akar folytatni és reméli, hogy 14 napon belül egy békedelegáció élén fog visszatérni Stockholmba, ahol gyakorlatilag előkészítenék a nemzetközi békekonferenciát.¹¹

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 16. honvéd gyalogdandár. Op. 425/220/1917. 2199. csomó
Röplap.
Fordítás oroszról.

13

1917. április 17.

AZ 51. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLY UTASÍTÁSA A PARANCSNOKSÁGA ALÁ TARTOZÓ ALAKULATOKNAK ARRÁ NÉZVE, HOGY TILOS MINDEN KAPCSOLAT FENNTARTÁSA AZ OROSZOKKAL, A LEGÉNYSÉGET PEDIG KI KELL OKTATNI ARRÁ, HOGY A SZEMBEN ÁLLÓ HADSEREGEK NEM KÖTÖTTEK FEGYVERSZÜNETET

A hadseregparancsnokság f. é. Op. Na.N° 184.: a hadseregarcvonalparság Op. N° 1714. számú parancsát szigorú miheztartás végett teljtartalmulag közlöm: A legénység kioktatás útján felvilágosítandó, hogy nincs fegyverszünet kötve, és úgy, mint előbb, a hadiállapot fennáll. Eltekintve a parancs szerint szervezett és állandóan szigorúan ellenőrzött hírszolgálatról, az ellenséggel mindennemű közlekedés feltétlenül megakadályozandó.

A harctevékenység a hadsereg-főparancsnokság f. hó 12-én kelt Op. N° 40039/I. számú parancsának (kiadatott f. hó 12-én Op. 102/13. szám alatt táviratilag ezredp[arancsnok]s[ág]okig bezárólag) figyelembe vétele mellett fenntartandó, és az oroszoknak állásaik előtt való tartózkodása tűzzel megakadályozandó. Csak az, aki nyilvánvalóan mint átpártoló vagy hadikövet (parlamenter) felismerhető, közeledhetik állásainkhoz és a kiadott parancsok szerint kezelendő. Erre vonatkozóan egy értesítés aknavetővel stb. az oroszokhoz átlövendő vagy a ma kiadott Op. 106/19. számú táviratiparancsom szerinti módon átjuttatandó. Ezután a rendes harctevékenység újra helyreállítandó.

HIL. Az első világháború iratai. 51. honvéd gyaloghadosztály. Hadosztályparancsnokság. Op. 107/10. 3412/a. csomó. 53. főlíó.
Magyar nyelvű távirat.

14

1917. április 20.

A CS. ÉS KIR. 21. HADTESTPARANCSNOKSÁG KÖZLI
A 37. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLYAL A 7. HADSEREG
TÁJÉKOZTATÁSÁT AZ ÁPRIIS 15-I FRONTESEMÉNYEKRŐL¹².

Na. 452/1. sz.

1. A 25. tartalékhadtest előtt: a 34. gyaloghadosztály arcvonalszakaszában volt a legélénkebb a közlekedés. Az egész arcvonalon csoportosan közeledtek az oroszok, különösen a *Woronienka* alagútnál, *Sumaremnél* és *Kleist* (Wyzna Preluka) térségében. Az oroszok — közöttük tiszték is — barátságos kiáltásokkal és fehér kendőket lobogtatva jöttek. Egy esetben, *Sumaremnél*, az orosz tüzérség a közeledő csapatokra lőtt. Összesen mintegy 10 tiszt és 4—500 közlegény közeledett a vona-

¹¹ Valószínűleg a szocialisták készülő stockholmi konferenciájára gondolt a röplap szerzője. Lenin felismerte azt, hogy a német imperialista kormány a konferenciát saját céljaira tervezte felhasználni, ezért ellenezte, hogy a bolsevikok részt vegyenek rajta.

¹² Az osztrák—magyar hadvezetőség számos, a közölt dokumentumhoz hasonló tartalmú tájékoztatást adott ki a front többi szakaszáról is.

lainkhoz. Mivel nem rendelkeztek igazolványokkal, az ezzel megbízott tisztünk visszaküldte és arra szólította fel őket, hogy felhatalmazással ellátott küldöttségeket indítsanak el. Különböző közkatonák kijelentése szerint a tüzéséget, amelyik tüzelt, valamint a tüzelésre parancsot kiadó századost, a gyalogos legénység megverte. Egy őrzető, aki az ezredbizottmány tagjának mondta magát, közölte, hogy annak megkérdezésére kapott utasítást, hogy az 1 tisztből, 2 tüzérből és 6 gyalogból álló küldöttséget a holnapi napon fogadjuk-e? Azzal a felvilágosítással küldtük vissza, hogy hajlandók vagyunk rá. A beszélgetések után a következő benyomást szereztük: általános a háborús fáradtság, amely állandóan nő. A fegyelem meglazult. A tisztek befolyása ingafag, függenek a különböző katonabizottságtól. A magasabb parancsnokságok nem kívánják a katonáknak a velünk való kapcsolatát, nem mernek azonban a csapatoknak ellenszegülni. Azt várják, hogy a Duma a háború és béke mindennél fontosabb kérdését terjeszti a katonaküldöttek elé. A munkáspártok, úgy látszik, mindig nagyobb hatalmat nyernek.

Propagandánk eddigi eredményéből azt a következtetést lehet levonni, hogy ha nem is volt pozitív eredménye, ahhoz azonban jelentősen hozzájárult, hogy bonyolultabbá váljék a helyzet az orosz hadseregben, és fokozza a háborús fáradtságot.

2. Az 1. hadtest előtt: *Oratától* délre megjelenő 10-es orenburgi kozákok kijelentték, hogy már nem hűek a cárhoz; az újságok a németek oroszországi uralmától óvnak és a további harcra szólítanak fel, szidják Romániát, mivel hadbalépése csak az arcvonal meghosszabbodását eredményezte. A beszélgetés befejezésekor az orosz tüzéség lőni kezdett, anélkül azonban, hogy kárt okozott volna. A megbízott tiszt a 11. huszárezred egy megjelent törzskari századosával és hadnagyával, valamint a 11. dragonyosezred egy főhadnagyával beszélt. A tisztek azt gondolják, hogy a forradalom befejeződött, és Oroszország számára előnyös lesz. Az a véleményük, hogy nem mi, hanem a németek kívánják a háború folytatását. Általában tartózkodóak voltak és elismerték, hogy angol irányítás alatt állnak. A 255. gyalogezred küldöttsége kivétel nélkül szocialista felfogású. Rendkívül erős a cárgyűlöletük és a vágyuk a békére. Az ideiglenes kormány jelenleg bizalmat élvez és azon fáradozik, hogy növelje a harci kedvet. A katonák azonban nem hagyják magukat befolyásolni. Az orosz támadást, amiről sokat beszélnek, nagy mértékben korlátozná a katonák és munkások béketörekvése. A katonák szilárdak abban, hogy az állásokat a végsőkig tartják. A megbízott tiszt *Valea Staneinál* a két állás között a 255. gyalogezred 4 tisztjével beszélt. Nyilatkozataik tartózkodóak voltak, azonban általában azonosak a legénységével. Nem hisznek az orosz támadás lehetőségében; az állások megtartásában szilárdak.

A 11. lovashadosztály megjegyzése: a legénységnek a tisztekkel szembeni magatartása szemmel láthatóan fegyelmezetlen. Az 59. gyaloghadosztállyal szemközt reggel 9 óra óta élénk mozgólódás tapasztalható az oroszok között. Fegyvertelenül mozognak az állásaik előtt, vagy az általunk átadott röpiratokat olvassák a fedezékben. Az arcvonal több szakaszán küldöttségek jelentkeztek. Általános a békevágy. Május végére várják a béke megkötését. A legénység az állásait tartani fogja, azonban nem támad, akkor sem, ha parancsot kap erre. Egy tiszt és 3 katona látogatóba jött. Bekötözött szemmel a 3. vadászászlóalj parancsnokságához kísérték őket, ahol a 6. hegyvidandár parancsnoka beszélt velük. Közölték, hogy Oroszország híve az önálló Lengyel- és Finnországnak. Ha nincsenek területi igényeink és nem követelünk hadisarcot, semmi nem áll a békekötés útjában. *Cimbroslavától* keletre egy tiszt jelent meg az állások között. Megvendégtük. Politikai jellegű beszélgetés elől kitért, mivel — mint mondta — az ezredparancsnok igen szigorúan megtiltotta ezt. A *Capul* nyugati lejtőjénél a 662. gyalogezred egy tábori őrségét és 5 közlegényét kísérték bekötözött szemmel az 1/19. zászlóalj parancsnokságához. Ruházatuk, különösen a lábbelijük, igen rossz. Nagyon jól voltak tájékozódva az orosz helyzetről. Általános a békevágy. Az orosz támadást a legénység határozottan elutasítja. Arra a kérdésünkre, hogy tisztjeik tudtával jöttek-e át hozzánk, azt válaszolták, hogy a tiszteknek most egyáltalán nincs szavuk. Az orosz 661. és 663. gyalogezred katonái is a békevágyról beszéltek. A hadtest szakaszán orosz újságokat és röpiratokat adtak át. Azonkívül újságokat helyeztek el őrzőjáratok által az orosz akadályoknál.

3. A XI. hadtest előtt: a Besztercétől délre az ellenséges árkok védőrsége barátságos kapcsolatot kívánt teremteni embereinkkel. Az oroszok igen sok helyütt fe-

hár zászlókkal integettek. Nyolc orosz, akik korábban fehér zászlókkal integettek, délelőtt bejöttek az I/307-es állásba. A 336. és 771. gyalogezredhez tartoztak. Az április 14-én hozzájuk küldött nyomtatványokat a jelek szerint szívesen vették. Lelkesedtek az oroszországi átalakulásért. Az új kormány megígérte nekik, hogy egy hónapon belül megkötí a békét. A tiszteken és a legénységen a háborús fáradtság jelei mutatkoznak. Támadástól állítólag nem kell tartani. Visszamenetelük után láttuk, hogy hogyan olvassák fel katonák csoportja előtt a nekik adott újságokat. Közöltük velük azt is, hogy a jövőben igazolvány nélküli küldöttet nem engedünk magunkhoz.

Déltájban mintegy 100 orosz jött ki az árkokból *Gura Negritől* délre, az orosz tüzérség néhány lövése azonban visszakényszerítette őket. *Cocanestie* térségében az oroszok mindenhol előre jöttek a drótakadályainkhoz, azonban az orosz tüzérség helyenként elkergette őket. Mindenki a békéről beszél és Angliát is szidták¹³...

A vezérkari főnök

Olvashatatlan aláírás.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 37. honvéd gyaloghadosztály. Op. $\frac{422/15.}{1917}$ sz. 980—981. f. ö. 395. csomó. Eredeti tisztázat. Fordítás németből.

15

1917. április 20.

A MAGYAR KIRÁLYI 38. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLY
PARANCSNOKSÁGÁNAK UTASÍTÁSA A M. KIR. 38. HONVÉD NEHÉZ TÁBORI
TÜZÉREZREDHEZ AZ OROSZ KÜLDÖTTTSÉGEKKEL VALÓ ÉRINTKEZÉSRŐL

Op. 665. sz.

A cs. és kir. hads. főparság f. é. 40.043/II. Op. és az előjáró hadseregparancsnokságnak 4735 I. a. számú rendeleteire:

A beérkezett napijelentésekből és ellenséges hírekből kitűnik, hogy az orosz küldöttségekkel szemben való magatartásra és a saját csapatoknak az ellenséggel szemben való viselkedésére nézve kiadott parancsokat nem mindenütt hajtják végre értelemszerűen.

Nem engedhető meg, hogy az orosz küldöttségek felvilágosítása nagyszabású barátkozási jelenetekkel köttessék egybe, hogy ellenküldöttségek küldessenek, és hogy az akadályoknál legénységi egyének diskurálását megtűrjék.

A kiadott parancsok a legszigorúbban tartandók be, barátkozási kísérleteket nem szabad tűrni. A hadosztályparancsnokság f. hó 15-én 623/Op. számával kiadott rendeletének és az ezirányban kiadott többi rendeletek határozványaira felhívom a figyelmet.

Ezen rendeletek összefoglalásaképpen a jövőre nézve irányelvül a következők követendők:

Közeledő oroszokat az őrszemek (védőrség, táb, őrs.) megállítani és minden esetben erről a legközelebb levő tisztet értesíteni tartoznak. Utóbbi esetleg az erre kijelölt tolmács segítségével az oroszokat jövetelük céljáról megkérdezni. Ezen beszélgetéseket csak tiszteknek vagy azok jelenlétében a tolmácsnak szabad eszközölni, semmiesetre sem azonban erre hivatlan legénységi egyéneknek.

Ha oroszok csak barátkozási célból közeledtek és a saját vonalaink mögött folytatandó megbeszélésre nem hajlandók, akkor a visszatérésre kell felszólítani őket, ha szükséges még fegyveres erővel is.

13 Az irat két sorból álló 4. pontját nem közöljük.

Ha közeledő oroszok küldöttségnek vagy képviselőknek mondják magukat (aminek nem mindig fehér zászlóval avagy igazolvánnyal kell történnie), akkor az illető tiszt átveszi őket és megfelelő őrizet mellett bekötött szemmel küldi el előljáró ezredparancsnokságához.

Ez utóbbi erről a hadoszt.-parancsnokságnál azonnal jelentést tesz és telefonon kér utasítást arra nézve, hogy a képviselőket (kiküldötteket) hova vezettesse. Az erre kijelölt vezérkari- vagy kémiszt tolmácsával azonnal a találkozási helyre indul, ahol a fent említett 623/Op. sz. hadoszt. parsági rendeletben közölt hads. főparsági rendelet irányelvei értelmében tárgyalni lehet.

A küldöttségekkel (képviselőkkel) jól és megfelelőleg kell bánni. Barátkozási jeleneteknek rendezése emellett tilos.

A tárgyalások befejezte után a küldöttségeket (képviselőket) a megfelelő biztonsági rendszabályok mellett árkaikba feltétlenül vissza kell bocsátani.

Ellenküldöttségeknek kiküldése tiltva van.

A tárgyalást csak az erre szolgálatilag jogosult személyeknek szabad vezetni. Más, különösen legénységi állományú személyeknek, mindenféle érintkezése (vagy annak csak megkísérlése is) minden körülmények között tilos.

Orosz küldöttségeknek (képviselőknek) mindenkor beérkezése telefonon ide azonnal jelentendő.

A két állás árkaiból való tárgyalás tiltva van és elvből elutasítandó.

Hadosztály parancsnok
szab[adságon]

Olvashatatlan aláírás.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. honvéd nehéz táborigaznád. ^{337.} sz. 2862. csomó.
Eredeti tisztázat. kt. 1917

16

1917. április 22.

A M. KIR. 37. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLY MEGKÜLDI
AZ ALÁJA RENDELT ALAKULATOKNAK A CS. ÉS KIR.

21. HADTEST PARANCSAT, MELYBEN UTASÍTÁST AD A LEGÉNYSÉGNEK
AZ OROSZOKKAL VALÓ ÉRINTKEZÉSÉVEL KAPCSOLATBAN

T i t k o s!

Sajátkezű felbontásra!

Op. Nr. 2716/1.

Kapcsán az Op. Nr. 2716. rendeletnek, az alábbiakban egy csapatjelentés, *titkos* használatra, tudomásra hozatik:

„11 h 45 de. Két tiszt beszélgetése. Először különböző magánügyekről beszélgettek, azután az 1. század parancsnoka, egy főhadnagy, beszélte, hogy az osztrákok nagyon nyugodtan viselkednek és egy lövést nem tesznek, az éj folyamán legfeljebb egy világító rakétát eresztenek fel. Az osztrákok azt mondják, hogy nekik a lövés meg van tiltva, ők a békét várják. — A másik feleli: Annál jobb, és kérdezi, hogy lehetséges, hogy az osztrákok a mieinkkel beszélhetnek?”

Felelet: Ha nincs nekik dolguk, kijönnek fedezőkeikből és mulatnak az osztrákokkal és egyet mást kicserélnek.

A főhadnagy kérdezi, hogy olvasta-e már a mai parancsot? Felelet, nem. Főhadnagy mondja: „Én már olvastam, én ki vagyok választva a küldöttséghez jelölthelyettesnek”.

Világos, hogy mily ki nem számítható károk származhatnak a legénységnek ily, többször eltiltott beszélgetéseiből. Ily módon lehetséges az is, hogy az ellenség így a legegyszerűbb módon tudomást szerezhet a szándékolt vállalatokról is.

Újlag figyelmeztetek tehát a kiadott parancsokra, amelyekkel nem hivatottak, nevezetesen legénységi állományú egyének érintkezése az ellenséggel betiltatott. Az ezen parancsot nem teljesítők ellen a *legszigorúbb* eszközökkel kell eljárni.

A fordítás hitelül:

Lütgendorf s. k. altb.

Olvashatatlan aláírás.

M. kir. 37. honvéd gyalog hadosztály parancsnokság

Op. 423/13. szám.

B I Z A L M A S!

73., 74. gyalog, 37. tüzér dandár, 13., 14., 15., 18. ezred.

Borszék, 1917. április hó 25-én

Fenti telefon-beszélgetést és a hadtestparancsnok úr ehhez fűzött parancsát mihez tartás végett kiadom.

Azok ellen, kik dacára az ismételen kiadott parancsoknak, az ellenséggel bármely módon érintkeznek, a hadtörvényszéki eljárást fogom folyamatba tétetni, és pedig nemcsak az illető tettes ellen, hanem annak szakasz- illetve alosztályparancsnoka ellen is.

Kiadatik cím szerint.

Olvashatatlan aláírás.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. trencsényi 15. honvéd gyalogezred. ^{759.} sz. 395. csomó.
Korabeli fordítás. _{1917 kt}

17

1917. április 26. (13)

A 64. GYALOGSHADOSZTÁLY KATONÁINAK BÉKEKÖTÉST KÖVETELŐ LEVELE GUCSKOV HADÜGYMINISZTERHEZ

Katona-kéréssel fordulunk Önhez, miniszter úr, mint az új kormány miniszteréhez. Mi a 64. gyalogshadosztály katonái vagyunk, hűek az ideiglenes kormányának tett eskünkhez, melyet az Ön, a hadügyminiszter parancsára tettünk. Mi katonák alázasos tisztelettel kérjük Önt és az Ön intézkedését, hogy minél hamarabb kössék meg a békét az úgynevezett ellenségeinkkel, mivel nekünk nem ellenségeink, hanem testvéreink a keresztben és az Úr ígében. Ahogy mi már két éve és kilenc hónapja szenvedünk itt, úgy szenvednek a mi úgynevezett ellenségeink is. Ők nem is ellenségeink, hanem nekünk mit sem vétő testvéreink, nekünk semmivel sem tartoznak, ugyanúgy, mint mi sem nekik. És mi nem ölhetjük egymást, mivel ők, az osztrákok, minden nap üzenik lövészárkaikból a mi lövészárkainkba: „Orosz, ne lőjj, legyen béke!” És igaz is, béke kell. Ideje már, ideje miniszter úr. Mi itt elgyötörtten ülünk a lövészárkokban, ezekben a piszkos és nedves fedezékekben, éhesen, fázva, cipő nélkül, lerongyolódva. A tetvek megesznek bennünket, kiújulnak betegségeink, melyeket korábban szedtünk össze a különböző frontokon, amelyek a háború első éveitől kezdve beleették magukat testünkbe és csontjainkba és most egy pernyi nyugtot sem hagynak. A betegség minden kis nyirkosságnál, minden időváltozásnál követeli a magáét. Nekünk pedig itt a lövészárkokban nincs menekvésünk ettől a gyötürő élettől, ettől a kényszerű tevékenységtől. A lövészárkokban, itt nálunk, sok kétszer, sőt háromszor sebesült ember van és mutathatnánk Önnek, miniszter úr, sok gázzal mérgezett embert is. Miniszter úr! Mi, szenvedő katonák kérjük Önt, élje bele magát a katonák helyzetébe és fordítson figyelmet a katonák szenvedéseire, erre a kínlódásra. Mi katonák itt a fronton a lövészárkokban szenvedünk. Otthon, Oroszországban feleségeink, gyermekeink, apáink, anyáink idős korukra éheznek és nélkülöznek és panaszos, könnyekkel teli leveleket írnak nekünk ide a frontra. Miért is sírnak? Azért, mert apáink — az öregek — nem tudják megszerezni a betevő falatot. Ők már idősek, a gyerekek még kicsik, a nők pedig nem tudják megművelni az otthonhagyott

földet, amely lassan elgazosodott, parlag lett és pusztá, s így ők kenyér nélkül maradtak. Igen, miniszter úr! Bizonyára mindez ismeretes Ön előtt, ismeri mi az, ami az emberek életét megnehezíti. És minek kellett ez nekünk, ez a háború, minek nekünk a másé, amikor van nekünk is elég. Maga a Megváltó mondta: „Ne vedd el a te testvéredét. Ha neki nincs, inkább adj neki!”¹⁴ Miért kell akkor nekünk Jézus Krisztus szavai ellenére cselekednünk és ölnünk egymást? Miért kell emberi vérrrel öntözni a földet, mikor minden embernek oly drága egy cseppnyi vér is. Választott küldötteink, akiket Önhöz küldünk, hogy az érdekünkben — szenvedő katonák érdekében — beszéljenek és védjék közös érdekeinket, bejelentették az Ön képviselőjének, aki 1917. április 12-én nálunk, a 64. hadosztálynál járt, hogy a mi 64. hadosztályunk a háborút a végső győzelemig kívánja folytatni. Ez azonban nem így van, képviselőink tévedtek. Mi, a 64. hadosztály katonái, nem kívánjuk tovább folytatni a háborút, hanem adjanak nekünk mihamarább békét, mert pusztul és betegeskedik a nép, egyre rosszabb idők jönnek, semmiből sincs elég, és mi úgy gondoljuk, hogy az egész fronton egyforma a katonák véleménye: békét mihamarább és más nem is kell. Minek nekünk védelmezni más hatalmak érdekeit, mint pl. Angliáét, Franciaországét? Csinálják úgy ahogy akarják, de nekünk nem kell semmiféle győzelem, és jobb addig, amíg minket kér az ellenség, hogy béküljünk, mint amikor majd nekünk kell őt kérni. Ideje már, ideje, miniszter úr, véget vetni ennek a véres ügynek, elég már feleségeink, apáink és anyáink kiömlött könnyeiből.

Legyen szíves, miniszter úr, figyelmet fordítani ránk.

AZ OROSZ HADSEREG KATONÁI

Революционное движение в России в апреле 1917 г. Апелльский кризис. Документы и материалы. Под ред. Л. С. Гапоненко и др. М. 1958. стр. 497—498.

18

1917. május 1. (április 18.)

AZ IDEIGLENES KORMÁNY JEGYZÉKE

A SZÖVETSÉGES HATALMAK KORMÁNYAIHOZ (A MILJUKOV-JEGYZÉK)

F. é. március 27-én az ideiglenes kormány közzétette a polgárokhoz intézett felhívását, amely magában foglalja a szabad Oroszország kormánya nézetének kifejtését a jelenlegi háború feladatait illetően¹⁴. A külügyminiszter megbízott, hogy közöljem önökkel az említett okmányt, és a következő megjegyzéseket fűzzem hozzá. Ellenségeink az utóbbi időben igyekeztek megzavarni a szövetségesek közötti kapcsolatokat, és e célból ostoba híreket terjesztettek, hogy Oroszország hajlandó különbékét kötni a központi monarchiákkal. A mellékelt okmány szövege mindenél jobban megcáfolja az ilyen híreszteléseket. Önök megállapíthatják belőle, hogy az ideiglenes kormány által kinyilatkoztatott általános tételek teljesen megfelelnek azoknak a magas eszméknek, amelyeket egészen a legutóbbi időkig a szövetséges országok sok kiváló államférfia állandóan kinyilatkoztatott, és amelyeket különösen világosan fejeztek ki új szövetségesünk, az Atlanti-óceánon túli nagy köztársaság elnökének a nyilatkozatai¹⁵. A régi rendszer kormánya természetesen

¹⁴ Az ideiglenes kormánynak a háború feladatairól szóló, április 9-én (március 27-én) kelt deklarációjában tagadta, hogy Oroszország idegen területek meghódítására törekszik, és szavakban elismerte a népek önrendelkezési jogát, ugyanakkor felhívta az orosz népet, hogy teljesítse a szövetségesekkel szemben vállalt kötelezettségeket. Az antant hatalmak azonban sokkal konkrétebb és határozottabb állásfoglalást követeltek az ideiglenes kormány külügyminiszterétől, Miljukovtól. Így született meg az itt közölt jegyzék, amelynek nyilvánosságra kerülésével lelepleződött az ideiglenes kormány imperialista háborús politikája. Az ezt követő tömegtiltakozások váltották ki a kormány áprilisi válságát. (A jegyzetet a Szovjetunió Története III/1. kötetéből vettük át.)

¹⁵ Az Amerikai Egyesült Államok elnökének 1917 márciusában és áprilisában tett nyilatkozatairól van szó, amelyekben demokratikus és békeszerető frázisokkal álcázta az amerikai imperializmus hódító céljait. (A jegyzetet a Szovjetunió Története III/1. kötetéből vettük át.)

nem volt abban a helyzetben, hogy magáévá tegye és ossza ezeket a nézeteket a háború felszabadító jellegére, a népek békés együttélését biztosító szilárd alapok megteremtésére, az elnyomott nemzetiségek önrendelkezési jogára stb. vonatkozólag. De a felszabadult Oroszország ma már olyan nyelven szólalhat meg, amelyet a modern emberiség élenjáró demokráciái megértenek, és siet hangjával szövetségeseinek hangját erősíteni. A felszabadult demokráciának ettől az új szellemétől áthatottan az ideiglenes kormány nyilatkozatai magától értetődően a legkisebb okot sem szolgáltatathatják annak feltételezésére, hogy a végbement fordulat Oroszország szerepének meggyengülését vonta maga után a szövetségesek közös harcában. Eppen ellenkezőleg, az egész nép arra irányuló törekvése, hogy a világháborút a döntő győzelemig kell vívni, csak erősebbé vált minden egyes ember közös felelősségének tudatossá válása következtében. Ez a törekvés még hatékonyabb lett, mivel a mindenkit közelről érintő és soron levő feladatra összpontosul, a már hazánk területére is betört ellenség visszaverésére. Magától értetődik, amint ez kifejeződik a közölt okmányokban is, az ideiglenes kormány, megvédve hazánk jogait, teljes mértékben figyelembe veszi a szövetségesei irányában vállalt kötelezettségeket. Továbbra is teljesen áthatva attól a meggyőződéstől, hogy a jelenlegi háborút győzelmesen fejezi be, teljes egyetértésben szövetségeseivel, tökéletesen meg van győződve arról is, hogy az ezen háború által felvetett kérdéseket olyan szellemben fogják megoldani, amely szilárd alapot teremt a tartós békéhez, és hogy hasonló törekvésektől áthatott haladó demokráciák megtalálják az eszközöket és módokat azon garanciák és szankciók elérésére, amelyek szükségesek az új véres összeütközések megelőzésére a jövőben.

A Szovjetunió a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a polgárháború és az újjáépítés időszakában. (1917—1926) (Válogatott dokumentumok) III/1. kötet, Tankönyvkiadó, Budapest, 1961. 49—50. o.

19

1917. május 2.

A CS. ÉS KIR. 11. HADTEST PARANCSNOKSÁGA ARRA UTASÍJTJA
AZ 51. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLYT, HOGY JELENTSE AZOKNAK
A NEVÉT, AKIK AZ OROSZ KATONÁKKAL BESZÉLGETÉST FOLYTATTÁK

Jelentést kaptam, hogy katonáink elhagyták lövészárkaikat és beszélgetést folytattak az ellenséggel. Feltétlenül tudni akarom, kik voltak ezek az emberek, melyik századhoz tartoznak és miről tárgyaltak. Az ellenséggel való tárgyalást szigorúan megtiltom. Nyomozza ki, kik voltak ezek az emberek és jelentsen róluk haladéktalanul¹⁶.

Olvashatatlan aláírás

¹⁶ A teljes levél 2½ oldal terjedelmű. A publikált szakaszon kívüli rész más jellegű, ezért nem közöljük.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 51. honvéd gyaloghadosztály. 124/56. sz. 3412/a. csomó, 125. fólió.
Eredeti tisztázat.
Fordítás németből.

1917. május 3.

**AZ OROSZ KATONÁK FELHÍVÁSA A KÖZPONTI HATALMAK
KATONÁIHOZ MÁJUS ELSEJE MEGÜNNEPLÉSÉRE, VILMOS CSÁSZÁR
URALMÁNAK MEGDÖNTÉSÉRE ÉS A BÉKE MEGKÖTÉSÉRE**

Katona-testvérek!

A jelenleg nálunk uralkodó közhangulatról írunk nektek. Megdöntöttük a Romanov dinasztiát és ezzel szabadok lettünk. Véleményünk a következő: csak a szövetségeseinkkel együtt vagyunk hajlandók békét kötni, vállalva együtt harcolunk a végső győzelemig.

Katonák! Vilmos becsapott benneteket¹⁷!... Ne higgyétek, hogy Oroszországban nincs már több élelem. Még rendelkezünk a háború folytatásához szükséges három évre elegendő élelmiszerral. Oroszországban csak a rend helyreállítására volt szükség. Ez megtörtént és mi harcolni fogunk családainkért a végső győzelemig. Katonák! Mi nem rátok, hanem Vilmos császárra és kormányotokra haragszunk. Vilmos le akarta győzni Oroszországot és az egész világot uralma alá akarta kényszeríteni. Vilmos azonban sohasem lesz a világ ura! Katonák! Ünnepeljétek a munka ünnepén, nem fogunk löni rátok. Addig ne gyertek lövészárkainkba, míg békét nem kötünk. Ha megkötjük a békét, szívesen látunk benneteket. Nem haragszunk rátok, és ha megdöntétek Vilmos uralmát, beszélni fogunk a békéről. Nem szükséges, hogy bemutassátok nekünk Angliát, hiszen mi sem vagyunk butábbak, mint ti. Míg málatok Vilmos uralkodik, addig semmi szín alatt sem kötjük meg a békét.

Minden órában, minden pillanatban várjuk a békét — de milyen békét?

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 51. honvéd gyaloghadosztály 123/54 sz. 207. fólió. 3412/a csomó.
Korabeli fordítás oroszról németre.
Fordítás németből.

1917. május 3.

**OROSZ KATONÁK VENDGSÉGBE HÍVJÁK AZ OSZTRÁK—MAGYAR
HADSEREG KATONÁIT, ÉS TÁJÉKOZTATÁST KÉRNEK TŐLÜK
A BÉKE ÁLLÁSÁRÓL**

Testvérek!

Kenyeret és cukrot küldünk át nektek. Viszonzásképpen rumot kérünk érte cserébe. Magunk szeretnénk ezeket átvinni hozzátok a lövészárkba, de attól tartunk, hogy löni fogtok ránk és foglyul ejtetek minket. Ezért arra kérünk benneteket, legyetek ti a vendégeink! Mi nem lövünk rátok, s nem tartunk benneteket vissza. Kérünk benneteket, tájékoztatatok minket arról, mit tudtok a békéről? Mi órától órára várjuk! Arra kérünk benneteket, ne lőjétek ránk, akkor mi sem fogunk rátok tüzelni. Esküdjétek meg a becsületeknek, hogy ha vendégségbe megyünk át hozzátok, nem nyúltok hozzánk. Feltétlenül válaszoljatok nekünk és kiáltatok át, ha a választ elhelyeztéték.

BAJTÁRSAITOK, AZ OROSZ TESTVÉREK

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 51. honvéd gyaloghadosztály. 123/54. 298. fólió. 3412/a csomó.
Korabeli fordítás oroszról németre.
Fordítás németből.

¹⁷ A következő három mondatot kihagytuk, mert értelmetlen. A hiba valószínűleg a német nyelv hiányos ismeretéből adódott.

1917. május 4.

A CS. ÉS KIR. 21. HADOSZTÁLY HÍRSZERZŐINEK TÁJÉKOZTATÓ JELENTÉSE AZ OROSZ HADSEREG KÜLÖNBÖZŐ ALAKULATAINAK HELYZETÉRŐL ÉS A TŐLÜK KIKÜLDÖTT KÖVETEKKEL LEFOLYTATOTT TÁRGYALÁSOKRÓL

Propagandatevékenység május 1-én:

Beszélgetés a 160. hadosztály 3 emberével. A csapatok a békére vágnak és növekszik az a felismerés, hogy Oroszországot Anglia kihasználja. A jelenlegi kormány átmeneti; demokratikus forradalmat várnak. Ha Anglia és Franciaország nem akar lemondani a hódításokról, akkor Oroszország különbékét köt.

A 22. türkmén lövészezred *Halicstól* délre azt közölte egy beszélgetés során a tolmáctiszttel, hogy a hadosztály tegnapelőtti tisztgyűlésén szavaztak a csapatok magatartásáról támadás esetén. 200 szavazattal 4 ellenében a következőket határozták: nem támadnak, csupán az állásokat tartják a békekötésig. A döntést továbbították a legfelsőbb hadvezetőséghez. Május 2-án délutánra összejevetelt beszéltek meg magasabb tisztek és küldöttek a cs. és kir. 3. számú hírszerző tiszttel. Este újból megjelent a küldött és elnézést kért amiatt, hogy másnap nem jöhet, mivel egész nap ülés lesz a hadosztálynál.

A tüzérdandár parancsnoka megígérte a részvételt a május 3-i megbeszélésen, úgyszintén számolni kell a hadosztályparancsnok megjelenésével is. Azt is közölte a követ, hogy néhány küldött visszajött Pétervárról. Anglia nem válaszolt a hódításról való lemondással kapcsolatban feltett kérdésre. A legfelsőbb orosz hadvezetőség támadási tervet terjesztett a bizottmány elé, amit állítólag egyhangúlag elutasítottak. A hadtápterületen nagyszámú angol ügynök fejt ki propagandatevékenységet. A várható német támadás az északi arcvonalon napibeszéd tárgya Pétervárott.

Lahovcénél a 47. hadosztály két ezredéből tisztek és legénység jelentek meg és közölték, hogy várják a közeli békét és Anglia nyomása nehezedik rájuk.

Jablonkánál a 4. hadosztály katonái jelentek meg. Közeli békekötésben reménykednek.

A déli hadsereg előtt a 3. amurontúli hadosztálytól tisztek és katonák jöttek ki az árkaikból és közölték, hogy a mai naptól kezdve beszüntetik az ellenségeskedéseket. Felszólítottuk őket, hogy küldjenek át parlamentereket. Az orosz tüzérség azután néhányszor odalőtt, mire az emberek saját tüzérségüket szidva visszavonultak árkaikba.

Lipót hadseregcsoport:

Siedliszcze környékén a 686. ezredből (172. hadosztály) egy parlander érkezett annak tisztázására, hogy visszaengedjük-e, mivel állítólag követek akarnak jönni. A követeket meghívtuk, öt megvendégtük, majd visszaengedtük.

Skrobowa környékén az orosz árkokban piros és fehér zászlókat tűztek ki. Délután 60—100 orosz érkezett fehér zászlóval és 50 méterre az árkaik előtt kenyéret helyeztek el. Az ellenséges tüzérség visszatérésre kényszerítette őket.

A 175. hadosztálynál 2 levelet hoztak át, amelyekben többek között elmondják, hogy az ideiglenes kormány és a katonaküldöttek tanácsa testvéri jóbort nyújtott nekünk. „Nincsenek hódító céljaink, nincs szükségünk hadisarcra, valamennyi nép szabadságára van szükségünk! Akkor majd tartós béke lesz!”

Myssai csapatjelentés szerint parancsot adtak ki, hogy lőjenek minden mutatózó németre. Mondják továbbá, hogy a hadtest törzsszálláshelyére ma érkeznek meg Pétervárról a küldöttek, és hogy a század-, ezred- és hadosztályküldötteket oda kell küldeni.

A *Wiszniew* tótól délre két különböző helyen emberek jelentek meg, akik elmondták, hogy az ideiglenes kormány Pétervárott megbukott és most a szociáldemokrata párt kormányoz, amely a közeli béke megvalósítására törekszik.

Widsytől 10 kilométernyire délre előzetes értesítés után egy tiszt és két közle-

gény (követek Pétervárról) érkezett ma hozzánk, hogy tárgyaljanak velünk. A követek elmondták, hogy a pétervári bizottmány megtiltotta nekik, hogy a német állásokba menjenek. A követek az őket fogadó német századosra kútúnó hatással voltak. Mivel a hírszerző tiszt csak este 6 órára tudott a tárgyalás helyére érkezni, ezért a megbeszélés időpontját másnap délelőtt 11 órára tűzték ki.

Az *ekau-kekkau* úton egy ezredküldött jelent meg és felvilágosítást adott az április 29-i tűzérési tüzérről. Az esetet egy május 1-i küldöttértekezleten tisztázták.

Később a 2. lett ezred őrmestere jött át és közölte, hogy tűzérési tüztilalmat rendeltek el. Az őrmester véleménye szerint az ideiglenes kormány rendelkezései a magasabb tiszteknél gyakran ellenkezést váltanak ki. Így például megtiltották a civil küldöttek számára, hogy az árkokba menjenek, bár erre engedélyük volt az ideiglenes kormánytól. Romm küldött a májusi ünnepek miatt csak május 3-án érkezik meg, ezzel szemben a 3. lett ezred küldöttei holnap jönnek át tárgyalásra.

Katharinenhofi (Kekkkautól délnyugatra) csapatjelentés: Az ezredparancsnok utasítására az ellenséggel folytatott minden tárgyalást jelenteni kell az ezredtörzshöz.

Nyugatra, a *mitau-rigai* úton, ahol ma tárgyalni kellett volna az 5. szibériai hadosztállyal, a következő feliratú táblát állították fel „Kérjük, hogy parlamenterek ne jöjjenek. Nem tárgyalunk. A megjelenőkre lövünk.”

A hadtestparancsnok nevében:

Olvashatatlan aláírás.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 37. honvéd gyaloghadosztály. Op. $\frac{506/11}{1917}$ sz. 206 fólio.
395. csomó.
Eredeti tisztázat.
Fordítás németből.

23

1917. május 5.

A „PRAVDA” KÖZLEMÉNYE MÁJUS ELSEJE MEGÜNNEPLÉSÉRŐL A FRONTON

Az arcvonalról jelentik: a katonák mindenütt részt vettek a május elsejei ünnepeken. Az előretolt lövészárkokban vörös zászlókat tűztek ki. A németek ugyanígy feleltek. A frontszakaszok legnagyobb részén teljes a nyugalom. Egész napok telnek el egyetlen lövés nélkül.

«Правда» № 38, 5 мая (22 апреля) 1917 г., стр. 4.

24

1917. május 9.

ALEKSZEJEV TÁBORNOK LEGFELSŐBB PARANCSNOK FELHÍVÁSA VALAMENNYI FRONT FŐPARANCSNOKÁHOZ, HOGY SZIGORÚ RENDSZABÁLYOKAT FOGANATOSÍTSANAK AZ ORSZÁGBAN LEVŐ FORRADALMI MOZGALOM ELFOJTÁSÁRA

Április 25-én a hadügyminisztertől táviratot kaptam, amely így kezdődik: „Az általános kormányválság valószínűleg elkerülhetetlen, mivel a Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsának végrehajtó bizottsága a hatalom megszerzése és különösen a csapatok feletti rendelkezés kérdésében nagyon messzire ment.” Amikor ezt Önökkel közlöm, hozzá kell tennem, hogy hazánk hamarosan egy olyan bitorló kor-

mány kezébe kerülhet, amelynek eszméi, kívánságai eléggé ismertek. Tevékenységük eredményeként a hadseregben megindult a teljes bomlás és ennek következtében a hadsereg támadásra nem alkalmas. Az általuk közzétett jelszavak miatt elvesztettük hitelünket szövetségeseink előtt. Még szőgyenteljes feltételek mellett is hajlandók lennének békét kötni. Ez legyengítené, megalázná Oroszországot és kikeresztené a nagyhatalmak sorából. Oroszország földjével és fiaival fizet egész Európának. Elérkezett az a perc, amikor a hadsereg parancsnokai — akik felelősek a háború végső kimeneteléért, Oroszország területi épségéért és tekintélyéért — kötelesek tiszta lelkiismerettel, határozott választ adni a kérdésre: megváltoztatják-e az ideiglenes kormányának adott szavukat és új esküt hajlandók tenni a hatalomra törekvő Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsának? Tovább mennek-e a hadsereg bomlásának és a haza pusztulásának útján? Ha a parancsnokok nemmel válaszolnak, akkor sürgősen kollektív beadvánnyal kell fordulnunk az ideiglenes kormányhoz és követelni, hogy folytasson határozott politikát, kemény kézzel teremtsen rendet a haza megmentése érdekében.

Felhívással kell fordulnunk az orosz néphez, hogy támogassa törvényes kormányát, mert annak csak így lesz elég ereje a harchoz, a győzelem kivívásához. Csak az összefogás ad erőt. A fenti akciókban minden parancsnoknak — egészen hadosztályparancsnokig bezárólag — részt kell vennie. Az idő sürget, minden perc drága és a haza megmentése érdekében az első lépéseket a hadsereg előjárói tegyék meg.

Sürgősen várom a körkérdést és a választ. Az akciók tervét akkor közlöm, ha mindenki kész feláldozni magát. Ezt követően a felhívásokat az aláírással együtt nyilvánosságra hozom.

Alekszejev

Революционное движение в России в апреле 1917 г. Документы и материалы. М. 1958. стр. 324.

25

1917. május 17.

OSZMOV ZÁSZLÓS TUDÓSÍTÁSA A „PRAVDÁ”-NAK A ROMÁN FRONTON FOLYÓ FRONTBARÁTKOZÁSOKRÓL

Suceavai helyőrségi tanács-küldöttek végrehajtó bizottságához gyakran érkeznek katonák és tisztek a lövészárkokban levő egységektől és íme ők a következőket mesélik el a frontbarátkozásokról: húsvétkor teljes létszámú ezredek vendégeskedtek. Hol mi mentünk az osztrákokhoz, hol az osztrákok jöttek hozzánk. Ilyenkor még zene is volt és ittunk is. Az utóbbinak azonban nem volt leitatás jellege. Húsvét után a frontbarátkozás a közösen tartott gyűlések formájában élt tovább. Többek között megállapodtunk abban, hogy nem lövünk egymásra és nem vonulunk más helyre. Amikor az előjáró parancsnokság az egyik lóról leszállított osztrák ulánus ezredet át akarta helyezni, megtagadták a parancsot és a helyükön maradtak. Elmondották azt is, hogy az osztrákok elégedetlenek a németekkel.

Oszmov zászlós

«Правда» № 48, 17 (4) мая 1917 г., стр. 4.

1917. május 14.

A KÖZPONTI HATALMAK FELHÍVÁSA AZ OROSZ KATONÁKHOZ AZZAL
A CÉLLAL, HOGY OROSZORSZÁGOT ELSZAKÍTSÁK SZÜVEGSEGEITŐL
ÉS MEGKÖSSÉK VELE A KÜLÖNBÉKÉT. AZ OROSZOK MEGJEGYZÉSEI
A PROKLAMÁCIÓ NÉHÁNY ÁLLÍTÁSÁRA.¹⁸

Orosz katonák!

A központi hatalmak novemberben békeajánlatot tettek nektek.^a Oroszország igen nyíltszívűen tárgyalásokba kívánt bocsátkozni, azonban az angol miniszterek — akik jobban félnek a békétől, mint mások, mivel népüknek megígérték a világ feletti uralmat, és ígéretüket most nem tudják teljesíteni — mindjárt kiáltozni kezdtek, hogy „a központi hatalmak hazudnak, nem akarnak békét és éhen halnak,” ezért „ne merészeljetek velük tárgyalni.”^b Az oroszok engedtek a felhívásnak, és a háború tovább folytatódott. Azonban valami váratlan esemény történt: a cárt megfosztották Oroszországban a trónjától. Hogy szép volt-e ez, vagy gyűlöletes, megérdemelte-e, vagy nem? — nem a mi, hanem az orosz nép ügye. Családjával együtt most a Péter-Pál erődben él, és angol tiszték őrzik,^c Oroszországot most új hivatalnokaitok kormányozzák, akik csak azt teszik, amit az angol követ parancsol nekik: folytatni fogják a háborút a végső győzelemig. Közben a hadiszállítók megtöltik zsebeiket és örülnek a háború elhúzódásának, az alatt a katonák a lövészárkokban ülnek, mindennap szembenéznek a halállal, és állítólag a hazáért harcolnak! Kinek szolgáltok most? Ezideig bizonyára nem gondolkoztatok ezen a kérdésen úgy, ahogy kellett volna, holott a válasz igen egyszerű: az angoloknak szolgáltok!^d Azt teszitek, amit ők kérnek. Mindenütt megtalálhatók nálatok: az állami intézményekben — angolok; a bankokban — angolok; a gyárakban és üzemekben — angolok; a vasútnál és az aranybányákban — angolok. Mindenütt, mindenütt angolok. És ha majd hazatértek, és kormányotok a saját érdekeivel törődik, s Oroszországot a ti javatokra kívánja berendezni, akkor mindenütt angolok fognak nálatok ülni, akik az angolok „rendjét” és hasznát fogják képviselni. És ti ezért még jó bért is fizettek.

Ti megesküdtetek, hogy harcoltok a vallásért. Üldözzük talán a vallásokat, vagy bármikor is üldöztük? Soha.^e Megesküdtetek arra, hogy harcoltok a hazáért.^f Szavakat megtartottátok, földetek minden talpalatnyi helyét hősieen védelmeztétek. Most már ne tőlünk védjétek meg a hazátokat, hiszen nem mi vagyunk az ellenségetek, mi a jobbunkat nyújtjuk nektek. Ezt jelentette ki külügy-miniszterünk, gróf Czernin, és a császári kancellárnak nincs más óhaja, mint hogy békében és a régi barátságban éljen veletek.^g Nem, gyerekek, azoktól őrizkedjétek, akik meg akarják szállni országotokat — az angoloktól. Sok millió rubelt kölcsönöztek Oroszországnak, aminek ellenértékeként 800 millió rubel színaranyat szállítottak ki,^h és most úgy gazdálkodnak Oroszországban, mint a saját hazájukban. Ha nem hisztek nekünk, katonák, győződjétek meg róla. Ha a háború után hazatértek, minden adó — igen magas lesz, ötször magasabb, mint azelőtt — az angolok zsebébe fog vándorolni, és Oroszország, a nép, a munkások, az iskolák számára semmi sem marad.

Minél tovább tart a háború, annál inkább növekednek az államdíszások, annál nagyobb az angolok haszna!

Arról bizonyára egy szót sem hallottatok, hogy a központi hatalmak két ízben nyíltan és tiszta szívvel békét ajánlottak fel nektek. A béke az angolok számára még korai. Pusztulj el Oroszország, az angolok hasznára. Küldd el hű fiadat a csatába, a biztos halálba! Ingsad meg gazdasági helyzetedet, és akkor a háború után nálunk, angoloknál kell mindent megvásárolnod, amire szükséged lesz, s ötszörös árat fizetsz a szénért, gépekért stb. A kenyeret pedig olcsón fogod eladni nekünk, mivel rubelednek nincs értéke. Ilyen a jelenlegi helyzet! Nem adunk tanácsot nektek, ti jobban tudjátok, hogy mi hasznos számotokra! Fontoljátok azon-

¹⁸ Az eredeti példányt május 11-én terjesztették fel a cs. és kir. 11. hadtesthez.

ban meg: a háború befejezése vagy folytatása Oroszországtól függ. Oroszországtól függ, hogy sokan elesnek-e még mindkettőnk részéről; hogy sokan meghalnak-e még hihetetlen szenvedések következtében; hogy sokan örökös, szerencsétlen nyomorékká válnak-e még; hogy sok orosz anya elveszíti-e még szeretett fiát; hogy sok orosz asszony válik-e özvegyvé és sok gyermek árvává — az angolok dicsőségére és hasznára?

Az oroszok megjegyzései a proklamáció néhány állítására.¹⁹

a) Bajtársak! Le a császárokkal és lakójaikkal! Éljen a népek szabadsága és testvérisége! Éljen a szabad Ausztria! És azután megjön az óhajtott béke!

b) Jól tudtuk ezt.

c) Ez a mi ügyünk és igen sajnálatos, hogy nálatok jelenleg zsarnok ül a trónon. És ami a mi cárunkat illeti, magunk őrizzük az angolok nélkül és nem engedjük szem elől.

d) Már réges-régen meghánytuk-vetettük, hogy korábban a németeknek szolgáltunk, most pedig önmagunknak.

e) Felesleges.

f) Igen!

g) Mikor lettetek ily emberbarátok? Ki rohant rá elsőként a kis Szerbiára? Ki zúzta szét a mártír Belgiumot? És a gázotok? Egyszóval: nem szabad benneteket nagylelkű ellenfélnek tekinteni.

h) Igen! Kaptunk az angoloktól pénzt és hadfelszerelést — az isten fizesse meg nekik.

i) Helyesen jegyeztétek meg, hogy súlyos hibák vannak nálunk, amelyeket orvosolnunk kell, de a ti békefeltételeitek nem felelnek meg nekünk. Magatoknak is el kell ismernetek, hogy szövetségeseink, frontbarátaink cserbenhagyása nem szép dolog. Nem szép és nem becsületes!

j) Jól tudjuk, hogy ezt kormányotok és császárotok írja nekünk. Régi, felesleges holmiként már rég félre kellett volna őket állítani. A katonákkal és a néppel gyorsan megkötjük a békét. Éljen a szabad nép!

Bajtársak!

El sem tudjátok képzelni, hogy mi a szent és gyönyörű béke! Mi meggyőződünk róla! Milyen jó szabadon fellélegezni! Egy csapásra évszázadokat léptünk át. A haladás útjára léptünk, a szent szabadság által kísérve! Semmi bajunk sincs a néppel, mivel az uralkodók az okai a háborúnak. Le a császárokkal, akik zsarnokaink és vérszopóink! Használjátok ki a lehetőséget a gyűlölt iga lerázására! Nálunk nincs cár, rendőrség, csendőrség, szabadon fellélegeztünk. Nálunk nincs zsidó, lengyel, tatár, örmény; nálunk csak a szeretetben és a gyönyörű szabadságban egyesült, évszázados szolgaság alól felszabadult nép létezik!

Le a zsarnokokkal! Éljenek a szabad népek! Éljen az orosz, osztrák és német köztársaság!

Az értéktelen proklamációk helyett küldjétek inkább egy-két üveg rumot.

Nem félünk meghalni a szent ügyért, nem félünk harcolni a vérszopítókkal. Tudjuk, hogy ti soraink megingatására törekedtek, továbbá arra, hogy proklamációitokkal meggyengítsétek szuronyaink erejét. Ez nem méltó a nagylelkű, becsületes ellenfélhez és hasznot sem hajt! Igen jól megismertünk titeket, nem kapjuk be az általatos kivetett horgot. Barátságosan nyújtjátok jobbotokat, azonban bal kezetekben kést tartotok. Jobb lenne nyíltan tartani, mint eldugva.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 51. honvéd gyaloghadosztály. Szám nélkül. 316—317. főlő. 3412/a csomó.
Korabeli fordítás oroszról németre.
Fordítás németből.

¹⁹ Az oroszok 10 pontból álló megjegyzése a felhívás baloldalán található. A szövegben jellel utaltak arra, hogy a megjegyzés az irat melyik részére vonatkozik. Az egyes megjegyzések betűvel való megjelölése tőlünk származik.

1917. május 15.

OROSZ RÖPLAP AZ OSZTRÁK—MAGYAR HADSEREG KATONÁIHOZ,
AMELY FELVILÁGOSÍTANI IGYEKSZIK ÖKET A NÉMET SZÖVETSÉG
VESZÉLYÉRŐL, TOVÁBBÁ FELSZÓLÍT A HÁBORÚ BEFEJEZÉSÉRE

Osztrák katonatestvérek!

Nem tudjuk, miért nem veszitek észre, hogy német ügynökök és kémek vesznek körül benneteket, akik előttetek hízelegnek és biztosítanak benneteket, hogy jót akarnak nektek. Tudjátok meg, hogy ez szemenszedett hazugság. Bajtársak és katonák! Ne higgyetek ezeknek az embereknek és provokátoroknak, akik becsapnak benneteket. Nemcsak titeket akarnak teljesen szétrombolni és szétarabolni, hanem a mi erős és vitéz hadseregünket is. Ezek az ügynökök és provokátorok ezzel csak a háborút kívánják meghosszabbítani. Mi azonban már régóta tudjuk ezt, és még egyszer közöljük veletek, hogy mi kitartunk. Dicsőséges és hű tüzérsegünk minden órában és időben őrökdi: Orszemeinkkel csak egy csetepatét kell elkezdeni, és valamennyi ütegünkéből ezerszámra röpülnek az acéllövedékek. Tudnotok kell, hogy Oroszország még soha nem készült úgy fel háborúra, mint most. Bár voltak kisebb kellemetlenségek, azonban ezeket is az ügynökök idézték elő és csak addig, amíg katonáink nem részesültek kellő felvilágosításban. Az első összejövelekek alkalmával azt hitték, hogy ti mindig az igazat mondjátok. Vegyünk egy példát: a tegnapi két szökevény kijelentette, hogy nem azért jöttek, hogy hadifogságba kerüljenek, hanem ügynökként küldték őket. Egyikük a kihallgatás során kifejtette, hogy ezt a piszkos munkát és a provokációt nem tudja elviselni.

Testvérek, még egyszer biztosítunk benneteket afelől, hogy ezt a véres háborút be kell fejezni. Hogy hogyan? Mindenekelőtt az első okot kell megsemmisíteni: a körülöttetek folyó kémkedést és a német erőszakot. Igen jól tudjuk, hogy napról napra előkészületeket tesztek arra, hogy megtámadjatok minket, és hogy ebből hasznot kívántok húzni. De gondoljátok csak meg, katonatestvérek, ha csak a legkisebb gyanúja is felmerül annak, hogy támadni akartok, ez rátok nézve igen rosszul végződik. Egyet tudunk, mégpedig azt, hogy az orosz katona felbosszantása annyit jelent, mint a medvét felingerelni a barlangjában. Aki ezt megteszi, az ráfizet. Ezt vegyétek tudomásul és mondjátok el bajtársaitoknak, hogy az orosz katonára mire készült fel. Ti nem akarjátok Németország vereségét, és ezért — az általános vélemény szerint — Ausztria is megsemmisül — habár ezt természetesen nem kívánjuk neki —, ha elsőszámú ellenségétől, Németországtól, nem tud elszakadni. Bár mi a közeli békét kívánjuk veletek, ti, osztrák katonák, nem akarjátok. Azt akarjátok, hogy vereséget szenvedjünk. Ez azonban nem következik be, bármilyen csapdát állítsanak is nekünk szövetségeseitek, a németek. És ti akkor nemcsak az országotokat, hanem eszászárságotokat is el fogjátok veszíteni. Azonkívül még azt kérdezzük tőletek, milyen lehet a béke, amelyet mézeshordóként helyeztek elélni, azonban nincs más benne, mint kenőcs és szurok.²⁰

Podraomov szociáldemokrata

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 51. honvéd gyaloghadosztály. Szám nélkül. 307. főlő. 3412/a csomó.
Korabeli fordítás oroszból németre.
Fordítás németből.

²⁰ A röplapot a III/300-as alakulattól hozták be, majd május 18-án az 51. gyaloghadosztály felterjesztette a cs. és kir. 11. hadtest parancsnokságának. Szerzője — az irat tartalmából ítélve — e „honvéd” mensevikek táborába tartozott.

1917. május 18. (5).

**A XI. HADSEREG PARANCSNOKÁNAK, GUTOR ALTÁBORNAGYNAK
JELENTÉSE A DÉLNYUGATI FRONT FŐPARANCSNOKÁNAK,
BRUSZILOV LOVASSÁGI TÁBORNOKNAK,
A HADSEREGEN BELÜLI HÁBORÚELLENES HANGULAT LESZEREÉSÉRE
TETT INTÉZKEDÉSEKRŐL**

Az I. gárdahadtest parancsnoka a 2. gárdahadosztály parancsnokának jelentése alapján a következőket jelentette április 30-án a N°02035. sz. jelentésében:

„A gránátos ezred testőrgárdájának körletében április 25—26-a folyamán a németek és a mieink barátkoztak egymással. 29-én hasonló jelenségeket figyelhettünk meg a moszkvai ezred testőr-gárdájának körletében. A tisztek figyelmeztetései nem használtak. Tüzérségünk tüzelő útegeihez gyalogos katonák csoportjai jöttek azzal a fenyegetéssel, hogy gránátokkal fogják elhallgattatni őket. A hadosztályparancsnok a ráhatás minden eszközét alkalmazta; mind a tisztekkel és a katonákkal való beszélgetést, mind az ezred és hadosztálybizottságokhoz intézett felhívást.

Ezzel egyidőben hasonló beszédeket tartottak az ezredparancsnokok és a tüzérandár ideiglenes parancsnoka. Személyes benyomásaim, valamint az egységparancsnokok és a hadosztályparancsnok beszéde alapján arra a határozott véleményre jutottam, hogy a hadosztály gyalogos egységeiben a helyzet a legkomolyabb aggodalomra ad okot. A hadosztályparancsnok meggyőződését a következőkben foglalja össze:

1. Nem lehet arra számítani, hogy a hadosztály bármilyen aktív harcfeleladatot végrehajtszon. Van alapja annak a feltételezésnek is, hogy az ezredek még másik arcvonalszakaszra sem hajlandók menni.

2. Majdnem valószínűséggel lehet mondani, hogy a közeljövőben (május 8-a körül) a finnországi testőrezred nem vonul ki állásaiba, (mivel személyi állománya meggyengült; 1222 fő skorbutban megbetegedett). Szükséges az ezred azonnali feltöltése, vagy arcvonalszakaszának csökkentése.

3. A „békét bármi áron” gondolat dominál a hadosztálynál és a frontbarátkozások elleni harc semmiféle eredménnyel nem kecsegtet. A tüzérség tüzelése fegyveres összetűzéseket vált ki a gyalogság és a tüzérség között. A parancsnokok kezében semmiféle reális eszköz sincs, hogy engedelmességre kényszerítsék az embereket. Napról napra egyre nehezebb valamilyen munkát vagy foglalkozást végrehajtani.

A gránátos ezred testőrgárdájában az ezredbizottság az egyik tiszt befolyására megengedhetetlen elveket vall. Bevezeti a „Katonák és Munkásküldöttek Tanácsának hírei” alapján a „katonák egyenlő jogait” és a bolsevikok felhívásait terjeszti. A hadosztálybizottságot megszüntették.

A fegyelem napról napra lazul, a helyzet igen feszült, és minden nap várható az elégedetlenség kirobbanása.

Ilyen körülmények között a késlekedés végzetes lehet és még rosszabb lenne valamiféle illúziókban hinni. Az, ami ennél a hadosztálynál történik, kétségtelesen mindenütt végbemegy, ha még nem rosszabbul. A kormánynak tudni kell az igazságot a hadseregről és határozatot kell hoznia, míg nem késő. Rosszabb lesz ha ez a határozat alulról jön. Ha van még a katonák előtt tekintélynek számító „hang”, akkor ez szólaljon meg, egy napot sem vesztegetve.

Az I. hadosztálynál, az ideiglenes kinevezett hadosztályparancsnok jelentése alapján a helyzet még nem olyan kiélezett, mint a 2. hadosztálynál, azonban az általános hangulat teljesen megegyezik a 2. hadosztály hangulatával.

Kötelességemnek tartom, hogy jelentsek Önnek a hadtest hadosztályainak jelenlegi helyzetéről. Kétségtelen, hogy az összes parancsnokok, akik felismerték a helyzet fenyegető voltát, minden eszközt foganatosítani fognak, hogy egységeiket megmentse a teljes széteséstől. Szem előtt kell tartani azonban azt, hogy még egy bajjal kell megküzdeni, mégpedig az élelmiszerek hiányával, ami mindig különösen érzékenyen érinti és felbőszíti a katonákat.

Számolni lehet azzal is, hogy a kérés teljesítése elmarad. A hadtest parancsnoka mégis szükségesnek tartja kijelenteni, hogy a hadtestnek bizonyos időre való tartalékba helyezése, az élelmiszerellátás megjavítása és a 2. hadosztály megerősítése, valamint a hadsereg tartalékezeideiből küldött pótlás megkönnyítené az egységek rossz hangulata ellen folytatott harcot.

A felsoroltak alapján jelentem, a rend megteremtése érdekében, az alábbi intézkedések végrehajtását javaslom:

1. A frontbarátkozások megakadályozására, mivel a tisztek figyelmeztetése nem elég hatásos, javaslom mind a saját, mind pedig a szomszédos hadosztályok tüzéségének felhasználását.

2. A fegyelem megszilárdítása érdekében javaslom a fegyelmi bíróságok gyors megszervezését a katonai hatóság 1917/N° 213. sz. parancsa alapján.

3. Az ezredbizottság helytelen tevékenységéről és arról, hogy megakadályozták a hadosztály-bizottság összeülését, tájékoztatva lett a hadsereg bizottság, hogy tegyen meg minden tőle függő intézkedést. A hadtestparancsnok javaslatát a hadtestnek tartalékba való helyezéséről, elfogadhatatlannak tartom. Felváltásukra nem áll más erő rendelkezésre és közismert, hogy mindenki tartalékba kívánczodik. Másrészt a hadtestnek tartalékba való helyezése nem valószínű, hogy megváltoztatja a háborúval kapcsolatos hangulatot, mivel ezt más hadosztályoknál is megfigyelhetjük. Továbbá a gárdahadtesteknél a szolgálat nem nehezebb, mint másutt: az ezredek fele van az állásokban, fele pedig pihen.

4. Intézkedni kell az élelmezés megjavítására. Zöldség és más termékeket kell beszerezni a szövetkezeti gazdálkodási keret terhére.

5. Javaslom a gárdahadtest bizottságának, hogy újra küldjön deputációt Petrográdra, amely követelné a személyi állomány kiegészítésének végrehajtását.

6. A finnországi ezred testőrgárdájának feltöltésére, mivel a leggyengébb összetételű, már megtettük a szükséges intézkedéseket. Úgyszintén elhatároztuk a tartalék hadsereg zászlóaljaiból a Pavlov ezred testőrgárdájának feltöltését, másodsorban a gránátosokét, állásukból való leváltás után.

7. A skorbut megbetegedések csökkentése és a frontbarátkozások megakadályozása céljából az állásokban a munkákat nem éjjel, hanem nappal kell végezni.

8. Mivel az élelmiszer utánpótlásban mutatkozó hiányosságok erősen érződtek a katonák ellátásában — és ez szintén erősen hat a hangulatra — kérem: a) az élelmiszer utánpótlás megjavítását, b) a húsadag 1/4 fontra való felemelését és a bőjtös napok számának csökkentését.

Aláírások:

Gutor altábornagy

Gerua vezérőrnagy, törzsfőnök...

Bagramov vezérőrnagy, ügyeletes tábornok

Революционное движение в России в апреле 1917 г. Документы и материалы. М. 1958. стр. 563—564.

1917. május 19.

A 8. BAJOR TARTALÉKHADOSZTÁLY MEGKÜLDI A M. KIR. 16. HONVÉD
GYALOGDANDÁR SZÁMÁRA A LITZMANN;HADSEREGCSOPORT
INTÉZKEDÉSI UTASÍTÁSAIT AZ OROSZ ALAKULATOKNAK TETT
FEGYVERSZÜNETI AJÁNLATOT KÖVETŐ VÁRHATÓ TÁRGYALÁSOK
VITELÉRE

A hadseregparancsnokság op. 2448/III. számú távirata: függelék az op. 2349/IV—A. Gruppe I a 4290 op. számhoz.

Idejében intézkedni kell, hogy az orosz hadosztályoknak tett fegyverszüneti ajánlatunk esetleges hatását megfelelően ki lehessen használni. Számolni kell az-
zal, hogy felszólításunknak megfelelően teljhatalmú követeket küldenek hozzánk a fegyverszünet megkötésére; orosz küldöttségek jönnék hozzánk, vagy megállapo-
dás jön létre a fronton történő tárgyalásokra. Eljárásunk fő célja az orosz front meggyőzése arról, hogy a fegyverszüneti- és békeszándékaink *komolyak*, és tá-
rgyalásainkkal nem akarjuk az orosz hadsereget széttöltetni. E célt minden rész-
vevőnek elő kell mozdítania biztos és határozott fellépésével.

Minden esetben *meghatározott egyességre* kell törekedni. Tudjuk, hogy az angol és francia tisztek befolyása alatt álló magasabb orosz tisztek általában a háborús terveket kívánják fenntartani. Ezért elképzelhető, hogy nem jelennek meg leg-
közelebb azok a tárgyaló felek, akik meghatalmazást kaptak egy hivatalos, *általá-
nos* fegyverszünet megkötésére. Az ellenben lehetséges, hogy az orosz front egyes részein (hadosztályoknál, hadtesteknél) a parancsnokok a fronthangulat és a bizott-
ságok nyomására készek az arcvonalukon a fegyverszünet megkötésére. E célra minden hadtest- és hadosztályparancsnokságon teljhatalmú, magasabb rendfoko-
zatú tiszteket kell készenlétben tartani, hogy adott esetben mindjárt megkezdőd-
hessenek a tárgyalások. A fegyverszüneti tárgyalások vezérfonalául az a tervezet és írás szolgál, amelyet nyomtatás után holnap reggel futár hord szét. Az említett írásban a cím és a szöveg egy szakasza üres, hogy mindkettőt szükséglet szerint (a hadtest, illetőleg a hadosztály szavai alapján) ki lehessen egészíteni és tölteni. Az iratot a parancsnok és a vezérkari főnök írja alá.

Az *érkező tervezet alapján* felhatalmazást kapnak a hadtest-, illetőleg hadosz-
tályparancsnokok arra, hogy arcvonalukon a velük szemben álló orosz hadtestek-
kel, illetőleg hadosztályokkal megkössék a *fegyverszünetet*. Orosz hadtestekkel folytatott tárgyalásoknál a hadtestparancsnok és a vezérkari főnök, orosz hadosz-
tálynál pedig a hadosztályparancsnok és a vezérkari főnök ír alá. A tárgyalások kezdetét és befejezését azonnal jelenteni kell a hadseregparancsnokságnak. Je-
lentéseket a hadseregcsoportokon keresztül kell felterjeszteni.

Litzmann hadseregcsoport

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 16. honvéd gyalogdandár. Op. 519/21. sz. 2200. csomó.
Korabeli másolat.
Fordítás németből.

1917. május 19.

A M. KIR. 2. HONVÉD HUSZÁREZRED FELTERJESZTI A M. KIR. 11. HONVÉD
LOVASHADOSZTÁLY PARANCSNOKSÁGÁNAK A PARLAMENTERKÉNT
AZ OROSZ ÁLLÁSOKBA KÜLDÖTT LÉVAY FERENC FŐHADNAGY
JELENTÉSÉT AZ OTT TAPASZTALTAKRÓL

Jelentem, hogy szóbeli parancsra, mint parlamenti két huszárral az orosz állásokat de. 11 h-kor a drótakadályig megközelítettem. Az orosz megszálló csapathoz, amely közben a mellvédeken állott, intézett felszólításomra egy hadnagy szakasparancsnok jött előre, ki a meghatalmazásomra egyáltalán nem reagálva kijelentette, hogy ő a levelet át nem veheti. Erre én egy németül tudó tisztet kértem, aki átveheti majd a levelet is. A hadnagy egy küldöncöt menesztett a zászlóaljparancsnoksághoz a segédtisztért. Közben kijött a századparancsnok, egy főhadnagy aki szintén nem volt hajlandó átvenni a levelet, de azt mondta, hogy bennünket bekötött szemmel be fog vezetni a zászlóaljparancsnoksághoz. Bár én ez ellen tiltakoztam, ő kijelentette, hogy nem lesz bántódásunk, de ezt meg kell tennie. Szemünket erre bekötötték, de udvariasan, hogy egész jól láthattunk. A zászlóaljparancsnokságnál egy törzsszázados fogadott, amint megállapítottam a 256. ezrből való volt, és az 5. zászlóalj (?) parancsnokaként szerepelt. Nagyon hidegen fogadott, a kísérő századparancsnokot szigorúan megdorgálta, hivatkozva a szigorú parancsra, hogy parlamentereket fogadni nem szabad. A főhadnagy a parancs nem tudásával védekezett. Egyébként a törzsszázados kijelentette, hogy ő az iratot át nem veheti, az ezredparancsnokság is azt felelte kérdezősködésemre, hogy majd a h. o. parságtól fogja megkérdezni, mi történjen velünk. A válasz várása közben a zlj. parságnál összegyűlt tiszték a békéről kezdtek beszélgetni, de a törzsszázados szigorú tekintetére elhallgattak. A legénység azonban szakadatlanul tolongva be a fedezékbe, a tisztekkel nem törődve, meglehetősen agitátor hangon magyarázta, hogy Károly király és Vilmos császár detronizálásával a háború azonnal véget érne, s együtt harcolnánk a szabadságért. Ők most is felajánlották a területátengedés és pénzkárpótlás nélküli békét, de Vilmos császár nem fogadta el. Ezt, valamint, hogy ellenünk semmiféle támadást nem akarnak, állandóan hallottam hangsúlyozni. Közben megjött a h. o. parság válasza, hogy ha át akarjuk adni a levelet, autót fog értünk küldeni, de nem enged vissza, különben vigyük vissza a levelet. Erre én kértem, hogy a zlj.-parnok hadd vehesse át, mire megengedték ezt, de kérdezték, mi van benne. A levél tartalmáról tudomásom nem lévén, nem tudtam felvilágosítást adni, de biztosítottam őket, hogy nem pokolgép. A h. o.-parnok még arra is kérte a törzsszázadost, hogy kapacitáljon bennünket, hogy maradjunk önként ott fogságban. Tagadó válaszomra gyengén bekötött szemmel mintegy 15 tiszt kíséretében hangos „éljen a béke” kiáltások közt visszatértem a az állásaink elé, hol eleresztettek. — Az ellenség állása kezdetleges, egyáltalán nem dolgoznak, csoportokban újságokat olvasnak s a „germans[z]ki, kapitalis[z]ti” szavak sűrűn hangzottak...²¹

Lévay Ferenc fhdgy.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 11. honvéd lovashadosztály. Na 163. sz. 1725 csomó. Eredeti tisztázat.

²¹ A jelentés utolsó mondatát elhagytuk.

1917. május 22. (9)

**OROSZ KATONÁK LEVELE AZ OSZTRÁK—MAGYAR HADSEREG
TISZTJEIHEZ ÉS KATONÁIHOZ, AMELYBEN RUMOT KÉRNEK,
ÉS ARRA TESZNEK JAVASLATOT, HOGY KÖLCSÖNÖSEN SZÜNTESSÉK BE
A TŰZELÉST**

Üdvözlét!

Osztrák tisztek és katonák!

Kérünk benneteket, hogy amennyiben lehetséges, küldjétek nekünk rumot vagy konyakot, és mi ezt meg fogjuk hálálni, amivel módunkban áll, vagy inkább, ahogy ez nektek kívánatos. Különben megfizethetjük, de csak orosz, vagy román pénzzel. Hacsak lehetséges, küldjétek és helyezétek az asztalra, és írjatok egy levelet is, hogy mit hozzunk érte. Azonkívül azt is értesítésetekre adjuk, hogy ha ti nem fogtok lőni és nyugodtan fogtok maradni, akkor mi is hajlandók vagyunk arra, hogy ne lőjünk, egymást ne zavarjuk, és hogy hiába ne ontsuk a vért.

Választ várunk.

HIL. Az első világháború iratai. M. kir. 16. honvéd gyalogdandár. Op. 523. sz. 2200. csomó. Korabeli fordítás magyarra.

1917. május 24.

**A M. KIR. 301. HONVÉD GYALOGEZRED FELTERJESZTI A M. KIR. 51. HONVÉD
GYALOGHADOSZTÁLY PARANCSNOKSÁGÁNAK AZ OSZTRÁK—MAGYAR
HADSEREG KATONÁIHOZ INTÉZETT OROSZ RÖPLAPOT, MELYBEN ARRA
SZÓLÍTVÁK FEL ŐKET, HOGY HOZZÁJUK HASONLÓAN DÖNTSÉK MEG
ŐK IS ELYNYOMÓIK URALMÁT**

145/22. sz.

Tisztjeiteknek ne adjátok oda elolvasni ezeket a proklamációkat, mert ők a béke gyilkosai.

Osztrák hadsereg katonái!

Miért akartok bennünket, oroszokat, félrevezetni?

Miért ijesztgették bennünket proklamációitokban az angolokkal?

Válaszolunk a kérdésre.

Mert rabszolgái vagytok a békeellenes Németországnak és még inkább vagytok rabszolgái Vilmos császárnak! Miért tartotok minket butáknak, és miért akartok meggyőzni bennünket arról, hogy az angolok minden rossz okozói?

Még az amerikaiakat is elkésérítette a német kormány magatartása. Az amerikai szabad nép érdekei azonosak voltak a tiétekével és a miénkkel. Ők is elismerik, hogy Európa központi hatalmai a szabad népek és egyúttal a béke legfőbb ellenségei.

Buta osztrákok!

Még mindig hisztek tisztjeiteknek és tábornokaitoknak királyukkal az élen! Ismerjük értéküket! Vilmos követői! Jobban féltek a németektől a hátatok mögött, mint tőlünk a fronton.

Nevetséges, de így van!!!?

Biztosítunk benneteket, fáradozni fogunk azon, hogy leszámoljunk a (cári) családdal, és nem leszünk rabszolgái egy német kormánynak. A (cári) család most a Péter-Pál erőd börtönében ül. Újságaitok előszeretettel írják Oroszország belső

nyugalanságairól. Milyen forradalom zajlik le e nélkül? Nálunk, Oroszországban, minden a rendes mederbe jut.

Szabadok vagyunk és pártunk polgárai,
ti pedig a németek rabszolgái.

Fel sem tudjátok fogni, hogy a németek az éhség miatt a béke után epednek!
Üdv neked, te szabad nép!

Le az előljárókkal, akik Vilmos fűttyére táncolnak!

Halál a béke elárulóira!

Kiséreljétek meg fegyveres felkelést gyűlölt előljáróitok ellen!

Vágjátok le két-három ilyen fickót, a többi már könnyen megy!

Értesítetek bennünket erről, és mi segítségetekre sietünk, hogy megszabadítsunk benneteket az örökös rabságtól.

Osztrákok, ne legyetek buták!

Mi szeretünk benneteket!

Ha ezt teljesítitek, akkor szilárd békét köthetünk.

Ezt az orosz köztársaság sok katonájának kívánságára irtuk.

Aláírta a tanácskozó testület.

Munkára, elvtársak!

Még a következőket fűzzük hozzá: a hadifogságunkban levő katonáitok bolondoknak neveznek benneteket, amiért még mindig harcoltok ellenünk.²²

HIL. Az első világháboú iratai. M. kir. 51. honvéd gyaloghadosztály. Szám nélkül. 305. fólió. 3412/a csomó.
Korabeli fordítás csehből németre.
Fordítás németből.

33

1917. május 29. (16)

A DONI HADSEREG TERÜLETÉHEZ TARTOZÓ CSERTKOVO HELYŐRSÉG KATONÁINAK ÉS TISZTJEINEK A FRONTBARÁTKOZÁSOK TÁMOGATÁSÁRÓL HOZOTT HATÁROZATA

A csertkovi katonák és tisztek a Caricinból és Asztrahányból érkező menet-századok közös gyűlésén 1917. április 27-én megtárgyalva az osztrák—német és a mi katonáink barátkozását a fronton, a következő határozatot hozták:

A frontbarátkozás egyik módja a mielőbbi békekötésnek, ezért üdvözljük ezt a közeledést. Ebben olyan hatásos eszközt látunk, mely képes a burzsoá kormányt a béke megkötésére kényszeríteni.

Mi azonban csak a szervezett frontbarátkozást üdvözljük, amely képes forradalmasítani az egész osztrák—német hadsereget. Birtokunkban vannak azonban olyan adatok, amelyek azt bizonyítják, hogy a barátkozások nem mindig érik el céljukat, nem segítik eléggé az osztrák—német katonákat a szabadság felismerésében.

Az a véleményünk, hogy a frontbarátkozás programjába be kell venni a békéről szóló időszerű kérdések megvilágítását. Ezért felhívjuk a katona és tiszt elvtársakat, hogy komolyabban foglalkozzanak ezzel a kérdéssel, mint eddig.

A gyűlés titkára: *Levenzon közlegény.*

«Правда» № 58, 29 (16) мая 1917 г. стр. 4.

Közlük: *Böhm Jakab,
Gazsi József,
Józsa Antal,
Kun József.*

²² Az eredeti proklamációt a 301. honvéd gyalogezred 1917. május 24-én terjesztette fel az 51. honvéd gyaloghadosztálynak. A röplap néhány nappal korábban keletkezhetett.